

ცისკარი.

1871

ივნისი

წელიწადი მეთხუთმეტე.

წოდებათ სულებათა:

- I.—ჩინოვნიკი. (ლექსი.) იუ. კერესელიძისა.
- II.—სოფელი სამში. (მოთხრობა). იოსებ ელიო-
ზოვისა.
- III.—ბორჯომსუდ. (ლექსი). გნ. კვატ. ერისთავისა.
- IV.—ბუნებითი ვინული. კოსტანტინე ბერძენოვისა.
- V.—ასანა ლეკის თავს გადასავალი. :: :: :: :: ::

ტფილისს.

მატიკოშვიანის ტიპოგრაფიაში.

ჩინოვნიკი.

მინამდისინ ხარ ჩემო ძმაო შენ ქსწავლაშია,
ურიცხვნი აზრნი გიბრწეინაშენ მსწავლულს თავშია;
ჭფიქრობ: ვარაუთ დიხლომს რამწავს მოცემენ კელში,
იმავე საათში ჩავარდები იმ გვარს მასეში,
რომელსაც სუსტი ჭკუა ხადის ბედნიერებად
დამჯდარს ჭკუას მიაჩნია კაცისა მტერად.
აჰა, წამოხველ, ბულვარს ქსელავ, თეთრ მანქეტებით,
ოთხ-კუთხ სლისტს იქნევ დიდ გულად დამპარტავნებით,
დიხლომი მძიმეთ დაკეცილი გიძევს უთშია,
ჭფიქრობ, თვსთავად მოგართმევენ ალაგს სუდშია,
მაგრამ ჩემო ძმავე, მაგ ლოდინში ტანთ რა გიცვდება,
დ თუ სამთარწმაც შემოგბერა დ შეგცვიდება,
მაშინ იკადრებ ფაცა ფუცით შეფიქრებასა,
ალაგს დაუწყებ შენ საკადრისს იმ დღით ძებნასა!...
მოძებნე ძმაო აწ დიხლომი, არაფერია!
შენებრ გაწურთენილს, თხოვნა, სვეწნა, შუბლს აწერია!
აკერ დაღამდა, — დაიძინე, — ვაი მას ძილსა,
ის მრთელი ღამე ტოკავ ძმაო, უნდები ფიქრსა,
ვისთან წახვიდე, ვის მიმართო მეორეს დილას,
გებ რა სთხოვო, რომ ჩაება ტფილსა ადგილას!...

გათენდა დილა, მოიკრიფე უოველი ღონე,
 სადაც გაგონებს ღმერთი, მისვალ, დიდ თავ მომწონე,
 აჭა, მისვედი, ჰირველ ნახე დიდ კაცის კარი,
 კანკალით, თრთოლვით, ჩამოჰქარი შესავლის წარი,
 ერთი საათი შლიაპით. ფრაკით, კარებთან დგესარ,
 აბა იფიქრე, ამ დროს მძაო, თუ რასა ჰქვესარ?
 იქნება იყო ნიჭიერი, ჰსწავლითაც სრული,
 მაგრამ ეველგან ხარ, ვით ღარიბი დამდაბლებული,
 ვისაც ადგესარ კარზედ მძაო, ჰსჯობდე იქნება,
 მაგრამ ამ სოფელს კაცურათა კაცი არ კვდება.
 აჭა, იმედით შესველ—ოხვრით კარს გამოხველი,
 შენი დიპლომი ჩემო მძაო მაგდენს არ გშველის.
 ახლა გასწიე მიაღეცი ფიქრით სხვის კარსა,
 ეველგან გეტყვიან, შესაწესარს სასტიკს უარსა.
 მაგ შენ ამაჟმან გულმან იცნო ახლა ქვეყანა,
 აგმოგხვდა ჰირველ, გრძნობით, წევვა შენ ჰირითგანა,
 შინისკენ მისვალ, რაღასაც თან შენთვის ბუტბუტებ,
 მაგ შენს ჩივილსა ზე წევვლასა, ეურს არვინ უგდებს.
 ვსთქუათ კიდევ რომ ძლივს იშოვნე სადმე ადგილი,
 ზე რა გამოვა, დამდაბლება ეველგან მოგელის,
 თუმც მძიელ გსურდეს, ვერ იტყვი ერთს სიტყუას მარ-
თაღსა,
 ის გავლენა აქვს შენზედ მძაო, შენზედ მაღალსა;
 დაბრიეებული მარად ჰქვესარ ეველფერშია,
 რას იტყვი მძაო, შენი ლუკმა იმის კელშია.
 დილით ადრიან წამოდგები, მიეშურები,

თუ ადრე მისვალ, წასწევ საქმეს, მაღე მორხები,
 მაღლობას მძაო ნურავისგან ნუ გამოელი,
 თუ გვიან მისვალ, მაშინ ბეჯითს დათხოვნას ელი.
 ეოველთჳს უფროსს უეურებდე უნდა სასეში,
 რას იქ მძავ, შენი ლუკმა არის იმის მძლავრს კელში,
 ღ თუ სასითაც იმ შენს ბატონს არ მოეწონე,
 მაშინ სრულებიდ ოფლის ლუკმას გამოეთხოვე,
 ღ როგორც შესველ ცარიელი, ისე გამოხვალ,
 დაგლეჯილ საცმით აქა იქა საბრალოთ დახვალ,
 კაცი კაცურად ვერა სცხოვრებ ვერც ერთსა დღესა,
 ტანჯვა, ვაება, ხვედრათა აქჳს, შენებრ მომძესა.
 კარგია კიდევ თუ რომე ხარ მარტოკა კელი,
 თუ ცოლშვილი გეავს, მაშინ ქუცენად კარგს ნურას ელი;
 საცოდაობა ეოველ დღე გკლავს, ცალკე წვრილ შვილის,
 ღ ცალკე გიდრდნის, ერთხელ წმინდა გულს სვინიდისი,
 როგორც ხეს ჭია, შეკჯდომია სასტიკათა გხრავს,
 ბოლოს წაგაქცევს უდროოთა, ერთს ქოსს ქვეშა გკლავს,
 წვრილ შვილი გრჩება, საცოდავათ, არა აქჳსთ ლუკმა,
 მომძე ბევრს ეძებს, მომძის სახლი თუ დაიდუნა!

ივ. კერესელიძე.

სოფელი საჟი.

საშმი მდებარებს ტუილისიდან 31 ვერსზე, ერთს მხარეს მოუძევს გორა რაჯაბაულა, ამ რაჯაბაულას იქით მთა სამსრეთისაგან ჩაწოლილი ჰ ჩაწეშტოილი შუა კახეთსა; ჩრდილოეთით წასულ წამოსული მთები შვერთებულია, გომბორისა, იალნოსა, დადისტნისა ჰ კავკასიის მთებთან, მეორეს მხრით ჩამოუდის მდინარე იორი.

ამ იორისა, იმის სარწყავ მდინარეებისა ჰ საშმის შუა ჩამოდის მდინარე, გომბორის სეგ-სუებიდან, წოდებული ლაფიან ხევი არის მართლა მარადის მღვრიე, ეს წეალი სასმელ სასმარად მავნებელია, ციებ ცხელებასა, ამითი მორწყული ვენახებისაგან ღვინო იცნობება დროსა ახალ მაჭრობისასა მცირე ძლამედ ჰ ოდესცა ღვინოს გადიდებენ სხუა ქეჭვრებში წმინდასე, მაშინ კვარცება სიმლაშე, ამავე წელით მორწყული ვენახის მიწა წალამულია ნაცარ ტუტვითა, თითქო მარლ მიწა ანუ ვემა მიწააო.

ამ ლაფიან ხევსა აქეს ჩეჭულება, დროსა ნიაღვრისასა როდესაც ჩამორცხს ფლატოების მიწებსა, ამ მღვრევა ჰ ძრიელ გასქელებული ებგერება მდინარე იორსა ჰ რაც შივ თევსია დაახრმავებს, მოსწამლამს, მო-

აუძლურებს ბ კუდის ქნევით ნაპირზე შემოდამ წყალს რო მოაქვს ნარიევიით, იჭერენ სალსნი.

ამ გვარივე სენი სჭირს ქართლის დიდს ღიასხესა, რომელსაც ოსეთის ანუ როკის მთის ფლატოებიდან სა- წამლავევით მიწა ჩამორეცხილი ნიაფღვრისაგან, ეპყრება ღიასხესა ბ როგორც იორის თევზთა, ისე დამართებისთ, ასე რომ, ეოველთ თევზთა დაბრმავებულთა და- ეკარებათ ძალა მოქმედებისა, იმ დროს ნაპირიდან იჭე- რენ ნარიევიით გელის წატანებით ბ სხვებრ, წელის დამცირების დროს მრავალი ორავგული ბ თევზი იპო- ება ქვიშა რიევე წალამულნი მეჭდრები. იორს ათს ვერსამდინ, ბ ღიასხეს სამოც ვერსამდინ აზარალებს აფთხობს თევზთა ბ უკარგავს ღიასხესა ორავგულით მდი- დარსა ბ სხუა თევზებითაც სიმრავლესა, რომელი თა- ვის წარდინებით მსგავს აწს ედემით მომდინარესა, იმ- ის იმიერ ბ ამიერ მცხოვრებთა ასმევს ძლიერსა სი- ცოცხლესა, როგორც უკვდავებასა.

იორსაცა ეოვლითურთ ჩინებულსა, თუმცა სხენებუ- ლი ნიაფღარი ხშირ ხშირად აზარალებს თევზთა, მაგ- რამ მარადის თევზ მრავალია ბ ის თევზის მომწამ- ვლელი ნიაფღარი შემდეგ ათი ვერსისა წყალი რომ წუნდება, თევზიცა რჩება როგორც დიდის ჭირისაგან.

ზაფხულში ამ ღაფიან ხევის წყლით ხაშმის ვენა- ხები ბ მიწები ირწევის ბ სამთარში ესე იგი, სეკდე- მბრის თვიდამ, ერთვის იმ მდინარე წყალსა, რომელსა სასმელად სმარობენ სოფელი ხაშმი. აქედამ ასტუდება

ციებ ცხელება, ამ წელის გესლიანობას გარდა, არის სასტიკი ჭაერი & მახლობელი იაღნოს მთის ნიაგი, დღითი დღეური დაუდევნელობა, უნატოური & მოუწეობელი სახლოსნური ცხოვრება, სასმელ საკმელი, ხან დედაძინაზე წოლა ზოგიერთთა განჰგემრს მუშაკობისაგან დაქანცულსა გულსა კაცისასა & ჩაიფანს უღროვოთ საფლავში.

ამ ხაშმს გარს არტყია მსგავსნი ვდემისა, უმეირფასესნი & უმრავლესნი ვაზითა სესილითა შემკობილნი კენახნი, დიდის გამოსაფლისანი, რომლისა გამო უწოდებენ ზატარა კახეთსა, რადგან ამათი ღვინო არის სანაქებო ბევრი & კაი ფასადაც გადის.

როგორც მათის ნადგომის ალაგებიდამა სჩანს & თუთცა მოუთხრობენ, ისინი ეოფილან ოთხს ალაგს, ქეჭმო & ზემო ხაშმსა, კომბორის მთისაკენ მდგომის მშობლის ეკლესიასთან & სამებასთან, ზირველს ქეჭმო ხაშმს, სადაცა ესლა სახლობენ, არს ქეჭლი ციხე გაღავანი სიმაგრე დროსა შიშიანობისასა, შიგ ძველი ეკლესია ნაშენი თლილის ქვისაგან, საველსა ზედან, წ. იოანე ნათლის მცემელისა, რომლისა ნათლის მცემელის საკელო როგორც ხაშში, ეგრეთვე სსუანიცა მრავალნი ემა & მამულნი იყვნენ, მეორე ზემო ხაშში, სადაცა სჩანს ქეჭლნი შენობანი, ეკლესია, ქვითკირის შენობანი, მარნები, მესამე ღვთის მშობლის ეკლესია, აგრეთვე ეკლესია გაღავანი & ნიშანნი ძველის შენობისანი, მეოთხე სამების ალაგები, რომელსა ზედა არს ეკლესია

სამების საგლეხე ღეს ეკლესია აზის დიდ მშენებელს, თელილის ქვით ნაშენი, დიდის გუმბათიანი აწ უქმი, ამას აქვს შემორტყმული დიდი ციხე, აქა სხანს მუცლთა დროთათჳს ტფილისის ზოგირამ საგანძურთ შენანასი.

ეს ეკლესია მდებარებს მშენებელს ჭაერისა და მადლიანს აღაგსე, წინ დასავლეთის და სამხრეთის მხრით მოუქვს ტიტულარი ველი და ორის მხრით ტყე, ახლო საედრისა მიწით აღმოდინარე მოდიდო ცივი წყარო სასმელად უზინებულესი. ეს ოთხივე სოფელი თუ ნასოფლარნი, ერთი მეორესე ექვსისა, ხუთისა და ვერს ნახევრის სიშორესე მდებარენი, ამ ალაგებსა სასნავთა ტყეთა სამოვართა ესევე საშმელნი სარგებლობენ, ეკლესიებს და დღესასწაულთა მათთა დღესასწაულობენ.

ამ საშმის მცხოვრებთა ჭკონიანთ უწინდელს დროთა სსუა და სსუა მტრებისა და უმეტეს თაბუნისა მანანწალა ღოგთაგან მოუხვეწებელი ცხოვრება, ამისთჳს როგორც იმ დროს შესუდულობას მოუხდებოდა ხან ერთს, ხან მეორეს მოხსენებულს სოფელთაგანს გარდასასლდებოდნენ, სიმაგრისა და სიძარჯვისათჳს, მერმე რაც ოდენ მტერთა დაცემას, სსუა და სსუა ბრძოლავის; სურემას აკლებს, ტუტობას და უკანასკნელ აღამამათხანის დაცემა აკლებასაც გადაურჩენ დაეპყდრნენ და დიდეს სამარადისო საფუძველი მოხსენებულს ქუტმო საშმისა, ზოხიერსა და ზომცემისა უხვად ღვინისა, ზურისა და სსუა და სსუისა.

ბეჭდნი მეტარე მცხოვრებნი გამრავლების მაგიერ დამცირებულან შემოსვენებულის მღვწელის მტრებისა და ჭაერის მიხედვითა, ასე რომ, ზოგნი მეტარენი აღარც კი არიან და ზოგთაგან დაშთენილთა ქალთა შემკვიდრეობით დასიძებიათ სსუა და სსუანი, ბეჭდნი მცხოვრებნი ესენი არიან: ნასუცრი შვილნი, ნიკოლა-შვილნი, ჯავოდნი შვილნი, შავკაცი შვილნი, ქოქრა-შვილნი, ასალ-კაცი შვილნი, მაღალდაძე, სუსიტა შვილნი, ჯოხი რეცხა შვილნი, ბედიანა შვილნი, ხატია-შვილნი, ანაბაია შვილნი, ოქრუა შვილნი, დათუნა შვილნი, ჩილინგდრი შვილნი და სსუანი. დანაშთენნი ქართლიდან, კასეთიდან, იმერეთიდან და ოსებიდან გარდამოსასლებულან.

ესლა არიან 200 კომლამდინ, ეოფელნივე მართლმადიდებელ ქართველნი, ვენასიან-მამულიანნი, აქესთ ჩუჭულებრივ ქართველთა უმანგო გული სული, მიწისა და ჭაერის ბუნებას გაუერთებია სასიათით და სნეობით ბეჭდნი და ასალნი მცხოვრებნი; არიან მსნე, ჰატოხანნი, შრომის მოეზარე, გულ-გეთილნი, ჰატოხანისა და ნამუსიანის საქმისთჳს გაიმეტებენ თავსა და ქონებასადა უმსხვერპლებენ, სიბუნწე მიახნიათ სამაგლად, თავიანთსა და ეკლესიების დღესასწაულებში აქესთ მოუღალავი მსიარულები, კაცი და ქალი ერთბაშად მსიარულებენ, სმენ გემრიელად თავიანთს ოფლით მოეფანოლს მკირფასს წითელ ღვინოს, გადადის ერთი გელიდან მეორეში სახსე ბტაქსები, ეანწები, ჯიხვები და

ხან ჯამები. მღერიან ქართულს ზღოთქმენ ლექსებით ნეტარებისა თუ უბედურების წარსული დროების ანბებსა, უკვრენ საკრავთა, ჩონგურს, დუდუკს, დაირა-დიმბლიპიტოსა ზედ სთამაშობენ ქალნი ზე კაცნი. ამ გვარ ყრილობა დღესასწაულებში ზე სტუმრობაებში, მოხდინან ქუჩუზრებს საუკეთესო ღვინოებისას, დაჰკვლენ საკლავთა ზე არ დაზოგვენ არა რას სტუმრის ზატვიისცემისა ზე კმაყოფილებისათჳს.

სოფლის ხმოვანნი ზირნი არიან: ლ. ზე ს. ნახუცრი შვილნი, ს. ნიკოლა შვილი, ი. ეჭარულა შვილი, ი. ჯაგოდნი შვილი, მ. დევიძე ს. ქოქრა შვილი, ეი-რიმელა შვილნი, ახალკაცი შვილი ზე სხუანი, სულით ზე გულით მტკიცენი ზე მამაკაცი მამაცი მაგრამ, ერთობ უოველთა ზედა განსხუებით ლ. ნახუცრი შვილი, სახე ზე წამოსადეგობა სასიამოვნო, კეთილშობილური მიმღეობა, მშუტნიერ ზე ჭკვიანური მოლანარაჲე, ძლიერად მიმზიდველი, იმისი თჳალნი ზე ერთობ მიმართულება მტერსაჲე კი დაუახლოებს, არა სჳამს ღვინოსა მაგრამ ღვინის მსმელთათანა როგორც დიდებული კაცი ბრწეინვალე სახის მექონე.

ეს ნახუცრი შვილი იყო უმეტეს 20 წელი სოფლის მამასახლისათა, თუმცა მრავალჯერ შეკრბენ ზოგიერთნი მტრობით განაგრძესცა საჩივარი გამოცვლისათჳს მისისა მაგრამ, დროსა გამოძიების დაწეობისასა ის მტრებიც სირცხვილუენი გადავიდოდნენ მხარესა ამა იმჳათისა კაცისასა ზე მრთელი სოფელი ერთ ხმათ წარ-

მოსთქამდნენ დიდებასა ზე ქებასა მისსა ზე დაშთებოდა მარადის წმინდად ზე უბიწოდ, რომელი ამა უკანასკნელსა დროს თვთვე დაეთოფა მაგრამ სოფლის მცხოვრებნი დაჩქვლნი იმის კარგს განკარგულებასა. კლასკანი ქვრივ ობოლნი რომელნი მისკან შუტბაში იყვნენ, ესლა ოხვრით ზე კვნესით იგონებენ იმ კეთილს სამაგალითოს მამასახლისსა იგი ესლა ატარებს დროსა ზატიოსნებით; არის საკმაო ქონებიანი, შუათანა მოსავალში წელიწადში შემოუა უმეტეს სამასი თუმანი, ღვინისა, ოტკისა ზე სუა ზე სსუა ეკონომიებიდამ.

მოვაჭრენი იტყვიან, ქართუტლს ვაჭრობისა, მოგებისა ზე ფულის შენახვის ნიჭი არა აქვსთო, მაგრამ ათასში ერთი გამოვარდება ქართუტლი მრავალთა მოვაჭრეთა ზე ბუნწთა გადამჭარბებსო. ეს ასრება თუ არა რა მოგასსენოთ. ამ ხაშში მე მიაბეს ვითომც ბველდროს რომელსამე სოფელში ეოფილა ერთი ჩარჩი თუ ვაჭარი ფ. არ..და შვილი, რომელსა ჰქონია შემინებული კარგათ ფული, მამული ზე ზირუტევეთ ჯოგები, მაგრამ ეოფილა მეტის მეტად ბუნწი ზე სტუმრის მტერი, ასე რომ, თუ ვინმე დაუზატიეებლივ რომელიმე შემთხვევით ეწუტოდა მახლობელი კაცი თუნდ ქალი, იგი წაიბუტბუტებდა: ფეხი მოგტესოდა ზე აქ არ მოხირებულიუაო, დაუმზადებდა იმისთანა სადილს როგორც მოუმზადებენ სოლმე ნადირს მახესა, მოუჯდებოდა გვერდით სადილს ზე ზე კაის კელოენებით დაიწებდა ღვინის სმასა, თითონ მრავალს აიცდენდა ნაკრულსაც დალევდა ზე სტუ-

მარს სამსებით მიაჯრიდა, ამ დროს სტუმარი გულ მი-
ნდობილი უფიქრელად სჭამს, სჭამს ჰკონია მასწინძე-
ლი სიუჟარულით მექცევად მავრამ არ იცის იმისი
გულის სიღრმე. ტკბილის ენით მიჩენილი გადასჭარბებს
ძალადობასა, აამსებს ეელამდინ დათრობს ღ დათრობს
იმაზე მეტი სიამოვნება აღარ უნდა, ესეთი საქმე
მკონია ცუდია, მართალს ღ მინდობილს მასლობელს
აზნოს მოჰკლას, ავსება ღ დათრობაცა საწამლავსა გავს.

როცა ერილობა კამჰანიაში იქნებოდა არ...და შვილი
კარგს ალავს სსუათაებრ არ მიეტანებოდა, იგი დაჯ-
დებოდა საცა მოხვდებოდა, მავრამ როცა ლაჰარაკს მო-
ჰყვებოდა ევლას უურს აცქეცტინებდა შეჰყურებდნენ როგორც
ორატორსა, დაიწყოებდა, სახნავ სამოფრებზე, ტეეზე, სა-
რჯებზე ღ სასლოსნობის მეურნეობაზე, მერმე იტყო-
დაო: ღვინო ჰური აღარ მოგვდის, ამ სოფელში სსუა
ღ სსუა ხალხი აირია სიმართლე დაიკარგა,
ცოდვა ღ სიცრუე გამრავლდა, ვენახებს კარგათ არ უვ-
ლიან, სამეოფს აღარა ხვნიენ, მოვალეს დაჰირებულს არ
უსრულებენ. აი მე რა რიგათ ღარიბულათ მაცვია, გავ-
ღარიბდი აღარა მაქესრა, სულ გაზიდეს ჩემი ქონება,
მიივალეს ჰურსე ღვინოზე ჰაჰა თხლეზე ღ აღარას მა-
ძლევენო, თუძვა მიუკებდნენ სულ შენს სარგებლობაზე
ლაჰარაკობ ღ შენისთანა სასტიკი მოვალეც არავინ
არისო. მავრამ რაც უნდა მტუჟანი ეოფილიყო მოხე-
რსებულის ლაჰარაკით გამართლდებოდა სოლმე.

ის იმას ლაჰარაკობდა რაც თავის თავისა ღ იმ

სოფლისათვის საჭირო იყო. იმისი ღანაზრები იმ სოფლის გარეთ არ გასცილდებოდა ის არ ეძებდა იმ სოფლის გარეშე. ზეით ან ქვეით არის რამე თუ არა. სწავლული თუ ვინმე შესვდებოდა ის კი ძალე ჩააჩუმებდა, თუ ეტეოდნენ ანებებს ზღვებსზე, ჰლანეტებსზე, იმპერიებსზე იმათ პოლიტიკებსზე, ახალს ანებებსზე ომებსზე, ის უფრო დაცობდა არ გაეგონა. უცხოვს ვისმე ტფილისიდან მოსულთა ახალი ანბის მაგიერ ჭკითხამდა: ღვინო როგორ ფასობსო. თუ ეტეოდნენ დაშვირდაო, ის ბუნწი სამასწრობლოში კიდევ დაჭანტიკებდა და თუ ეტეოდნენ გაიფრიაო, წაიბუტბუტებდა, ება გაგისმეს კაი მასწარებელი შენა ხარო, ახ, როდის იქნება გახდეს თუნგი ღვინო ხუთ მანეთათ რომ ჩემს ღვინოებს კაი დოფრანი დაუდგესო.

ამ არ...და შვილსა თუძცა კაცობრიობის სისხლიცა ჭქონდა გულიც უცემდა მაგრამ, ეს გული უმეტეს ცივი ჭქონდა ვიდრე თბილი, ამ გვარს გაციებულს გვამსა წელიწადში ორს საათს ძლივს მოუვიდოდა ღმობიერება რომ ეთქუას ცოლისათვის, საეჭარელო ჩემო, ჰატარა დაისვენე, ისიამოვნე, ჩაიცვი თორემ საფლავში რომ ჩავალთ ოხრათ რჩება ეოფელივე. არ...და შვილი ამ ცივი გულით გონიერებას ძალას ატანდა რომ ჩუჭუოების კანონი დაეცუა და საზოგადოებას სჩუჭუნებოდა ჰატოისან ცოლ შვილიან კაცად, აგრეთვე იცოდა რომ, მეუღლესა, აქუს დიდი მომჭირნობითი ერთგულება ქმარზე და ოჯახზე, ეს ჭქონდა საგნათ თორემ იმის თებალში ქალი

არაფერი იყო, აი როგორ:

შემდგომ იმის ჰირველის ცოლის სიკუდილისა, მოინდომა მეორე ცოლი ზე მიაგნო კიდევ მშუტნიერს ქვრივსა, რომლისათჳს არ..და შვილმა მსწრაფლ უანბო ერთს გულითადს მეგობარსა ზე უთხრა სისარულით აღ-ტაცებულმა, მეგობარო ჩემო, მე ვნახე ქორწილში მო-თამაშე ქალი რომლისა კეკლუცობამ გამაკვრვა, ტანი-რა ტანი როგორც ლერწამი, გულ-მეგრდი როგორც აღმასი, ეელი ბროლისაებრ სპეტაკი, ღმერთო ჩემო! შავი თვალები წარბები, ღოუები როგორც ბროწეული, ახლა თამაშობა როგორც მოჩვენება; არა მჯერა თუ ფრთები ანგელოზისა არა აქეს, იმისმა კეკლუცობამ გაანათლა იქაურობა, გული გონება ჩემი, იმასთან დარჩა.

მიუგო მას მეგობარმა. კარგი კმარა, გეოფა ქება მერე შენ რა; მე რა. უთხრა არ..და შვილმა. ისა რომ, მე უნდა შევირთო.

მე არ გირჩევ. უთხრა მეგობარმა, ჰირველი რომ, შენ ისეთი დედაკაცი გინდა სავქმესე დაუღალავათ ტრი-ალბედეს, მეორე რომ მაგისტანა ქალსა რაც შენახვა ზე ჰატივი უნდა შენ არ შევიძლიან, მეორეც ესა რომ, ტუქილად ნუ ეცდები ის ქალი არ შევირთამს.

არ შევირთამს. უთხრა არ..და შვილმა, მამ კაცი არ ვიქნები, ჩემს ქონებას ზედ დაუასრულებ, მე კიდევ გავ-მართე მოციქულობა.

მეგობარმა ბევრის რჩევით რომ ვერა გააგონარა, მხრების აწევით ზე ბუტბუტით განშორდა.

არ..და შვილმა, თუცა მრავალ გზის მოციქულნი გაუგზავნა, აგრეთვე აღუთქუა ასი თუმნით ეხლავე დასაჩუქრება მაგრამ ქალი დაადგრა დიდს უარსე.

არ..და შვილი, ამ უარის თქმამ დიდად განარისნა, როგორც ბრახიანმა კაცმა თავი გაიქნია ღ წარმოსთქუა განრისხებულმა: ერთის დედაკაცისაგან ესრეთ სასოგადოებაში შერცხვენას როგორც საწამლავს ვერ გაუძლებო, თუ ჩემი საწადელი არ შევასრულე რა კაცი ვინქებიო, შემდგომ ბეჯითათ მოფიქრებისა მოუწოდა ამა ქალის მამას, სადილზე უაღერსა შეაქცია, მერმე უთხრა კარგის კელოვნებით ღ დაუწყო წინ, აი შენი თამასუქი რომლიაა გმართებს ჩემი ორმოცი თუმანი, წადი შენი ქალი დაითანსმე შემირთოს ამ თამასუქს მაშინვე დაგიხვე, აბა კარგათ ეცადე ეს შენი ვალიც გადაწუდება ღ ზირიქითაც დამედება შენი ვალი, გასდები ჩემი საუქარელი სიმამრი.

ეს ქალის მამა როგორ არ უნდა დასთანსმებოდა, მაშინ როდესაც ამ საბრალოს ამისი ვალი როგორც მთა ისე აწუა ღ თუ ეს ვალი ამას ზურგიდამ მოძორდებოდა რაღა უშავდა, ამასთანავე იფიქრა, ქალიც კარგათ იქნებოდა მდიდარს ოჯახში.

ამ მამამ ბევრი ელანარება ურჩია ქალსა, მაგრამ ვერ ითანსმა, მაშინ ქალის მახლებს ღ მახლობელთაც აღუთქუა ფულით დასაჩუქრება. არ..და შვილმა, რა რომ, ქალმა ნახა წასვეულნი ერთ ზირად ელანარაკებოდნენ ღ სთხოვდნენ თანხმობასა, ქალმა წამოიძახა, ღმერთო

დაძიოვარე! ეს რა უბედურებაა, მე ვარ გიჟი თუ თქვენ
დაგიჟდით, იმ კაცისა სიუჟარულის მაგიერ დღითი დღე
სიძულელი მიძრავლდება, მღუთის გულისათჳს დამეს-
სენით არც გული არც სული არ მიძწევს, თითქმის
სიზმარში ზეცხადლივ რადაც უხილავად ჩამძასის, უბე-
დურო უბედურო მოერიდე მოერიდეო; ახლა რადგან
ვეელანი არ მეშვებით ცეცხლში მაგდებთ მეტი გზა არ
არის ჩემს თავს უნდა მოუარო ზე მან საჩქაროთ მიმა-
როთა ცოცხლისს ერის თავის ნათესავს სირაჯს ვა..ას.

არ..და შეიღსა ეს საქმე თუმიცა სამხელოდ აუჩნდა
მაგრამ მაღე მოიფიქრა ზე საჩქაროთ მიაგნო ზე შეის-
ვიდა ასი თუმნის ვექსილი, რომლითა ემართა იმ სი-
რაჯს, არ..და შეიღმა მოუწოდა სირაჯს წინა დაუდო
ვექსილი ზე უთხრა: ამ ფულსა აძლევს თუ არა,

სირაჯი ამაზე შეკრთა რამდენსაჲე მიწუტს სმა ვე-
ლარ ამოიღო მწუხარებითა.

არ..და შეიღი თქალებ დაცეცებული შეჭყურებდა, ბო-
ლოს უთხრა სირაჯმა გოგმობით, ეგ ჩემი ვალია.

უთხრა არ..და შეიღმა: ესლავ ვთხოულობ ამ ფუ-
ლსა, მაძლევ თუ არა. მიუგო სირაჯმა, ესლა რო და-
მარჩონ არ შემიდლიან მოცემა, თუ კი მაგ ფულის ზი-
რველმა ზატრონმა ცხრა წელიწადი დამაცალა თქვენ
ერთს მაინც დამაცლთ.

უთხრა არ..და შეიღმა, ცხრა საათსაც აღარ გადავა-
ცილებ, ამასთანავე მე ფულს სარგებლით თუმაწს ექვს
შაურთანაც არ ვაძლევ ზე შენ ვიცე ორი შაურის მეტს

არ მამცემ; ცხრა წლის სარგებელი თუმანსე ორი შა-
ური ზ იმისი სარგებლის სარგებელი აბა იანგარიშე
რასა იქს.

გაოცებულმა ვა...ამ წამოიძახა, ორი შაური კიდევ
ჰო! მაგრამ სარგებლის სარგებელი რაღა არის.

უთხრა არ..და შეიღმა: ნეტა რას როცამ, შენ რომ
ეოველს წელიწადს სარგებელი გეძლია ზ მე სსწაზე
გამევალებინა, სარგებელს არ მამცემდნენ? მე ბევრი ლა-
ზარაკი არ ვიცი, თუ არ მამცემ ფულსა, ესლავე მზა-
თა ვარ, წარვადგენ სადაცა ჯერია, გაგიყიდი დუქნის
დვინოს, რუმებს, სახლის ნივოსა, ფარდაცა სალინა-
სა, ჯამებს ზ კოვსებს. თუ არ აუდგება ჩემს ფულსა,
კარმოვის წარვადგენ, ციხეში ჩაგაბანებ გაიგე თუ არა.

უთხრა შეწესებულმა სირაჯმა: უფალო ა...და შეი-
ლო, რა მტრულად მექცევით, რა შეგემატებათ ჩემი და-
ღუწვა, მე თუ შეძლება ისეთი არა მაქქს, საველი ზ
ნდობა მაქქს სასოგადოებაში, დამაცალეთ გიშოვნო
მოცე.

დაცლა მაშინ შეიძლებოდა უთხრა ა...და შეიღმა:
თუ შენ კაი კაცი ეოფილიყავი ზ ჩემს წყენაში არ შე-
სულიყავი; მაშ არ იცი? ეს ქქწყანა ჯიბრობის დაუს-
რულებელი შეიდანია, შენ მიშვრები მტრობას, ზ მეც
მოგიმსადე ისეთი იარაღი მირიანათ ამოიფსწრა.

სირაჯმა გულველ დაკრეფილმა წამოიძახა: გაგო-
ნილა! განა აგრეთი რა გიყავ, რა დაგიშავე?

დაშავება მეტი რაღა უნდა, უთხრა არ..და შეიღმა:

ჩემი საცოლე, რომელი მეტის მეტად მიუქარდა, დედ-
მამა ზე ნათესავნი თანხმანი იუვნენ, მხოლოდ ერთი ვი-
ლაც მიგიჟებდა, შეაყენა უარზე, ახლა ვსცან იმ ქალის
გამგიჟებელი ჩემი მკვლელი შენა გოფილხარ ზე ის ჩემი
საცოლე შინ გიხის.

მიუგო სირაჯმა: განა მაგას მე მამბობდები? მე რა
ვიცოდი, უცებ ქალი მამადგა კარზე, სომ ვერ გავაგდე-
ბდი ნათესავია; აი მითხარ რაც გინდა უსამ თუ მეტ-
ევი გავაგდე, სხუა რა დამიშავებია.

არ..და შვილი გულით კმაყოფილი იყო რომ, თა-
ვისი დაწეობილი ზღანი კარგათ მიდიოდა, დაჯერდა
გული რომ, ეს კაციცა ზე ის ქალიცა ახლავი გაახა
თავის მასეში ველარსად წაუვლენ, მაშინ დამშვიდებულმა
უთხრა: მძაო ვ.ნო, თუ მართლა მოღალატე არა ხარ,
ან ჩემთან გამართლებას მოინდომებ მეც ვაღეს შევიმ-
სუბუქებ, სარგებელს სულ აღარა გთხოვ, თანაც როცა
იმოვნო მაშინ მამე, თუნდა ჩემი მკვლის შვილმა მიი-
ღოს შენი შვილის შვილისაგან.

მართლა თქვენნი ჭირიმეთ? მიუგო სირაჯმა განა-
რებულმა, მიბრძანე რაც გინდა შეგისრულო, მაგრამ ქა-
ლის ქებას ნუღარა მკითხამ, იმისთანა ქალი არ იყო-
ება არსადა.

არ..დაშვილმა უთხრა მსიარულად: მეც კარგი ვარ
ზე კარგი მინდა საცოლეცა, თუ ჩემთან მეგობ-
რობა გინდა მძაო ვ.ნო ეც საქმე სისრულეში მოიუქანე
ქალი თანხმე კახადე.

ეგ ადვილია მიუგო ვ...ომ, ამასეღ ორთა ცრუთა
გელი კელს მისცეს, ა...და შეიღმა სისარულით აღტა-
ცებულმა უთხრა: მამ კათავდა საქმე რაღა! სრული იმ-
ედია? მოვემზადები კაი ქორწილი გადავისადოთ.

გააწვევტინა ვ...ამ: მოიცა ნუ სჩქარობ, იმ ქალის
ხასიათი სომ იცე, ადვილი არ არის იმის დათანხმება,
იმის მამა დამახმარე; კარგი იქნება უთხრა ა...და შეი-
ღმა: წავალ ესლავე დავიბარებ, დავარიცებ ზე ეოველსავე
იმის ჰირით გაცნობებ, ნახვამდინ.

არ...და შეიღმა საჩქაროთ ქალის მამა დედა, ჭურგუ-
ნით კარს წინ მიაუენა ვ...ოსა. ქალი გაიანე წაიუვანეს
თელეთს ვითამ შეთქმულის ლოცვის შესასრულებლად,
მივიდნენ რა თელეთს, სსენებული ა...და შეილიცა მი-
ვიდა მათთან სტუმრათ, ვ...ომ ზე ქალის მამამ მათისვე
დაწეობილის ზღანისამებრ მიიღეს დიდის ჰატეითა,
გაიანე მარადის ერიდებოდა არ შესვედროდა არც შე-
ხედნა, მაგრამ ტვეეს ვინღა რას ჰკითხვენ; შემოიქცნენ
ქალაქსე ზე გამოუცსადეს ერთობ ბეჯითად გაიანეს
არ...და შეილსე დაქორწინება.

გაიანემ მიიხედ მოიხედა, ნახა აღარავინ იყო იმისი
შემწე მსსნელი ანუ მისამართი, ეოველნივე ჰირსე შე-
ჰურებდნენ, რომელსა არღა ჰქონდა ღონე უმეტესის
უარის თქმისა, ამოიოხრა მწარედ ზე კადმოჰვარა ცრე-
მლნი, მერმე თითქმის ძაღდატანებულმა როგორღაც
უნებლიეთ მიუშვა ნებასა მათსა, მერსე ჯუჰარის წერა
ზე ეოველივე ქორწილისა კათავდა. მშჷწნიერს გაიანეს

ახლა ჰყავს ქმარი, ახალი სახლი, ახალი ცხოვრება ვნახოთ რა იქნება.

გაიანეს მამა დღითი დღე შეჭეულებდა სიძესა და პირებულის თამასუქის დახვეწისათჳს, რომ დაავიანა ამის მოსაგონებლად მივიდა, სიძე შინ არ დასვდა და ქალმა მისმა დიდის სისარულით მიიღო მამა და დაიწვია სადილზე, ამ დროს ა...და შვილმა შემოსულმა, თავისებურათ დიდის ხმით დაიუვირა და საჩქაროთ სუფრიდამ აკრიფა ზური ღვინო, ჰა! ჰა! შე, შე! ბებერო, ახლა მალ-მალ გინდა იბუნძულო, ჩემი ზური და ღვინო სჭამოვო? იქმნება ფიქრობდე თამასუქის დახვეწასა, თუბლეს დაგთხრი და წაგართმეო, თან სთხლიმა კეტი და შუბლი გაუხეთქა.

გაიანემ რა ნახა მამა თავ სისხლიანი, მივიდა შეწუხებული ქმრის დასამშვიდებლად, მაგრამ არ...და შვილმა გაიანე კელის კვრით გადაჩესა და უმეტესის კვირილითა მამა გააგდო კარი მოხურა. ამ დროს გაიანემ რაღაც შემთხვევით დაიწილა მამა მიშველეო, ამ ხმაზე მამა გაშმაგებული გამობრუნდა უკანვე ქალის სახსავად, რა მოახლოვდა კარებს მოხუდა მას გულში მაგრად შემოტეორცვილი თითბრის შამდანი და წააქცია გულ შედონებული, გაიანემ ეს ვეღარა ნახა რადგან თუთცა ვგონებ იყო ამგვარსავე მდგომარეობაში, მაგრამ არ...და შვილმა კვალად დაუუვირა მოჯამაგირეებს გაათრიეთ გარეთ და ამიერიტგან აღარ შემოუშვათ. მოჯამაგირეებმა მხრებში შესხდომით ასწიეს და წაიუჟანეს

დასისხლიანებული კენესა ტირილითა, ეჭაღად ამოხს-
ვრილმა სოქქა შვილო ჩემო მე დაგღუჲ შენ, ვაი შენს
მამასა! ოს! რა ვქნა! მე ამას ჩემს თავს არ ვაპატოებ
უნდა ამოვირჩიო სასჯელი რამე, სიკუდილადინ ვიტა-
ნჯო, ერთიცა მოიხედა გაიანესკენ ღ წავიდა ქეთი-
ქეთითა.

არ..და შვილმა წარადგინა თამასუქი ღ ვალში გა-
უეიდა რაც რამ გააჩნდა გაიანეს მამასა, მერმე მოუ-
ბრუნდა თითონ გაიანესა ღ უთხრა, დაადე ეგ შენი
ქაღბატონობა, ეგ ქათიბი ღ ტანისამოსი გაცხადე უბ-
რალო ჩაიცვი, მე ოფულს ვიწურამ სარჩოსთჲს შენც
უნდა იშრომო, ეგ ტანტიდამ საუენები შეკეცე, ხალი-
ჩები ფარდაგები წახდება, ჩემს ჰირველს ცოლს ეგერი
არ უქნია, დღე ღ ღამე საქმესე ჩარხივით უტრიალნია,
შენ ისიც შეგრჩა რაც მაწვალე უარსე იუავი, ისიც ვინა
მაგისთანა კაცის შვილი. დაგავე სახლი, ესო მარანი,
ზური გამოაცხე, წვალი ზიდე, აი კოკები, თუალები და-
ითხარე ეველა გააკეთე, აქ აღარაუინ შემოუშვა შენი
მშიერნი სროვა მკლები. გასაღებები აქ მამეცი სანდოც
არა ხარ, ერთი სიტყვით როგორიც მეგონე იმისი მე-
ასედიც არა ხარ მოვსტუეუდი, ძრიელ მოვსტუეუდი ახ-
ლა რაღა გაეწოება.

გაიანემ ამოიოხრა ღ გადმოსთხია ცრემლნი მწა-
რენი, მიიხედ მოიხედა ვერა რა ჭზოვა გულის გრძნო-
ბის შესამაგრებელი, ამ მშუწნებას სიუჟარულის ღ
კმაყოფილების მაგიერ სევდები უმრავლდებოდა ღ რო-

გორც სამთელმა იწეო დნობა, მოსიუქარულე მამამ, მოასყნსა საიდუმლოდ ერთიცა ნასა თავის გაიანე ღარიბს ტანისამოსში ღ საბზალოს მდგომარეობაში, ეს ნასვა იეო უკანასკნელი გლოვნისა ღ საუკუნოდ გამო-საღმებისა, მოეხვიენენ ერთმანეთსა ცრემლითა მღუღარ-ითა, მეწმე, მოსუცებული მამა განემორა ტირილითა ღ ვაებითა.

ეს მშეტნიერი გაიანეცა გარდაიცუალა ღ ამისმა ქმარმა არ..და შვილმა, მოინდომა კიდევ ცოლის შერ-თვა, მაშინ ერთმა თავის მასლობელმა მეგობარმა არწმუ-ნა არ..და შვილსა რომ, წებას გაღმა უკუღმა სოფელ-ში ვე...ამის ქალია კარგი როგორც გაბადრული მოვა-რე, რომელი აქამოდინ არა თხოვდებოდა, ესლა კი აზირებს გათხოვას თუძცა არის 56 წლისა მაგრამ, ჯერეთ წმინდა ზირველის ქორწინებით შესაუღლებელი, ჩინებული მსნე კონიერი ქალია, მიტანება უნდა თორემ ძრიელ ბევრი ჭეაგს მუშტრები.

არ..და შვილმა სიჩქარით სტაცა ველი, არ იქნა თქეტნი ჭირიმეთ მიშველეთ, თუ ეგრეა არავინ მამტა-ცოს, ჩქარა ჩქარა! აი საქორწილოთა მზა ვარ, წავი-დეთ? საჩქაროთ მოიღაზარაკეს საქმე დაახოლოეს, ჯვარ დაწერილი ქალი წამოიევანეს, მაერები კარგათ დალე-ულნი ცხენებით მოსდევენ თავიანთს სოფლისკენ მოტა-რიან ღამეში მოაწიეს შუა დიდ მინდორში, მაშინ მხო-ლოდ აახილა თქალნი არ..და შვილმა, ნასა ცხენზე მჯდომი თავის თანასწორ გვერდით მომავალი ახალი

მეუღლე მთასავით მოვიდოდა, იმისი ცხენიცა ზურგ ჩა-
ზნექილი ხენგოდ, მაშინ დაიუვირა ქუხილის მსგავსად,
დადექით? დადექით? თქვენნი ჭირიმეთ ამას რას ვხედავ!
ვეძნაია თუ რა არის? ვაიმე! ვაიმე! ჩამელაზამს წაივან-
ნეთ განმაშორეთ, შემამაგუეეს არ მინდა არ მინდა! არა
არა! ზ იგი აზირებდა ცხენის გაჭენებას სხუა მხრისკენ.

წამოცხვივნენ ძაურები ერთხმით დასმახეს, ჭაი! შე
სამაგელო? თითონ შენა ხარ მტუანი! ავო სულო გრც-
ხვენოდეს გრცხვენოდეს! დახუმი? თან ჰირზე გელი მი-
აფარეს დაახუეს ზ წავიდნენ შინა, წესისამებრ გაათავეს
ქორწილისა სძეულება ღრეობა ზ შეიქნა შინაურობა,
ასალი ჰატარძალი სასლს კარგათ უვლიდა, ჰგვიდა აღ-
აგებდა უთქმელად, ზურს აცხობდა, წეალსა ზიდავდა
ეოველსავე ღონივრად აკეთებდა, ქმარმა შეაჩვია ნელ-
ნელა უშვერნი სიტევანი ზ ეტეოდა: ეი მდეო? ჩემთან
ახლოს ნუ წვები, კრაოტს ჩაღეწამ რა გავიძლებს, მი-
წაზე დაწექი.

ამ ქალმა ჯერ უთმინა მრავალნი უშვერნი ღანძ-
ღვანი, მერმე მოდესაც მიახწია თავის უწინდელისა ჩუტ-
ულებრივ კელითაც ვნებას, მაშინ ამ დედაკაცმა სტაცა
კელი თავის გმირულის მკლავებითა მოუერისა კელები
ზ კისერი, კარგა სცემა მიანტვრია ზ მიაგდო, ეს სა-
ქმე არ..და შეიღმა დიდად იოცა დიდად ითაკილა, მი-
იხედ მოიხედა შემოიკრა თავში ზ დაიძახა: ვაი შენს
არ..და შეილსა, ვაი! ვაი! განა ამ დღესაც მოვესწარ,
ამისთჳს ვიცოცხლე? დაიუვირა გადი! გადი! ესლავ და-

იკარგე ჩემის სასლიდამ შე შე! შე მღვდის ღ ქაჯის შვილო.

მიუგო მშვიდად, დედაკაცმა თუ არ დადგები უარეს გიზამ ღ თან დანახვა მუშტები, სახლი ჩემია რას რომ, ეველამ იცის ზირველს ცოლებთანაცა ღ ჩემთანაცა სტეუი, აი ქეჭვანა აი სამართალი.

არადა შვილმა გაოცებულმა წამოიძახა: დასწევვლა დემრთმა, ეს რაღა სოქუა! რა შემამიფარდა! რა ვქნა! რა მეშველება, ვის უთხრა ეს ჩემი სირცხვილი, ხომ-ქეჭვანა ჩამქოლამს რო შეიტეონ, მაშინ საფლავში თუ ჩავსწვები თორემ კარზე აღარ გამესვლება, სჯობს ეს უბედურება მევე მოვინელო, მახლს ჭირს რომ იტყვიან აბა ეს არის, ამოიოხრა მწარედ, გავიდა გარეთ გულ დათოთქელი.

რამდენჯერაც დაუძირა გინება ან კელით რაიმე ვნება, ის მაშინვე მიფარდებოდა კელებს დაუჭერდა, კისერს მოუკრესდა ღ კაი კაის მიარტყამდა ხოლმე, ამ გვარად დაავიწუა ცემაცა ღ გინებაცა, ამასთანავე არადა შვილმა ნახა ამ დედაკაცსა საეკრველი გმირული ღონე ჭქონდა. მარანში რუმბების შეთრევა გათრევაზე როცა მოეჭიდებოდა ხუთის ტოლას გასწევდა, ოთხ კოდიან სამსე ტომარას კელით შორს გადაავდებდა, ერთი მუშტის შემოკვრით კამეჩსაც კი წააქცევდა. ახირებული მსხვილ ძვლიანი სქელი ჩასხმული მაღალი იყო, თავის ქმარს ცალის კელით მაღლა ჭაერში ააფრენდა, იმასთან როგორც ჰატარა ბავშვი ისე სჩანდა.

ერთხელ სოფლის ზემოთ თავს წასულიყვნენ ვენახში ორ ვერს სიშორეზე და მდინარე წყალი ჰქონდათ გადასასვლელი, სიდი აწისად იყო, ამ დედაცაცმა იმ კანონს მდინარე წყალსა გადააბიჯა იქით ერთი და მეორე უფსი აქეთ ჰქონდა, დაავლო კელი თავის ქმარსა და გადასკუპა იქით ნაპირსა და წავიდნენ, ქმარი ხედამდა რა ამ თავის ცოლის ამისთანა გმირულს საქმეებს ოჯახზე და შვილებზე დიდს მომჭირნეობას, იგი გაოცებული იტყოდა: ეს დასადუშავი ნეტა რისაგან რა არის ასეთი ბუმბერაზიო, მე ამას მართლა უნდა გაუფთხილდე აღარა უფრო ვაწეენინო თორემ ერთს მინუტს გამაქრობსო, ან კი რას აშაგებს ათის ტოლას აკეთებს, მეც სწორეთ ესეთი მინდოდაო. მეტე დაიწყო მეცადინეობა კაი ხასიათების გამოჩენისთვის.

ეს ანბავი, როგორც მიანბეს ისე ვსწერ, მართალია თუ არა, ან რომელს სოფელში მოხდა რა მოგახსენოთ.

ეს როგორც უნდა ეოფილიყოს, ახლა მიუბრუნდები ხაშვის ზნეობის ნაკრულევენებასა, ხაშვისა და სხვების ზოგიერთნი ჰიონი უჯერებენ მკითხავსა და არიან მისგან სამარადისო ზარალებშია, ასე რომ, მკითხავის უმთავრესი გამოცნობა არის, ვითამ დამიწეხებულია რომელიმე ეკლესიისაგან და ეს ეკლესია ვითამ სთხოვს კურბატითა და სამზადისითა მისვლას, საბრალო სნეულს და იმის ჰატრონს რო არა აქესრა, ვერც ვალს იმოვის, გაჭეიდის უკანასკნელს სიცოცხლის იმედსა და მით აა-

სრულებს მკითხავის ნათქვამსა, არ დაერიდებიან სიცხეს, ავღრიან ტალახიან ღროსა არცა სიცვივე უინვასა, მიმართუწნ ურმით ფრიალო მთებს იქით რომელსამე უცნაურს ალაგებში ეკლესიას ზ თუ გზაში არ მოკუდა სნეული მაინც მიასწევს სიკუდილზე.

ვინიცობაა ვჭკითხოთ მკითხავსა ანუ იმის მოწაფეს რა არის ზუარაკი? იგივე კურბატი მსხვერზდი, ეკლესიას ან ხატს რასთუხ ესაჭიროება, ანუ ნამდვილ თხოულობს ზუარაკსა? რათა ზ რას მიზეხითა? იგინი რასაკვრველია ამის ზასუხსე სრულებით ჩაიფლობიან უმეცრების საკონებელში, ჩუწნთუხ ცხადია რომ ლოცვა ზ ვედრება მღუთისა შეიძლება ეველგან, რომლისათუხ ბრძანეს: რომელი ეოველგან არს ზ ეოველსავე აღაუხებს.

ზადგანაც ამ ზუარაკისა იგივე მსხვერზდის ახსნას აქუხ ვრცელი ზ უმთავრესი საქრისტიანო საღაზარაკო, აგრეთვე ეკლესიის ძველისა ზ ახლისა სჯულის ისტორიას ეკუთვნის, ამის გამო მიკრძალავს მე სამძღარი ზ მნიშვნელობა ამა ჟურნალისა „ცისკარისა“ ამისთუხ უტევებ მე ამაზე ლაზარაკსა ზ მიუბრუნდები ისევე მკითხავთა ზ იმათს მიმდევნელთა.

მკითხავს მეორე საგნათა აქუხ, იცროს, ილაზარაკოს, ჯადოზე თილისმაზე, ეშმაკზე, ქაჯზე ზ სახლის ავ ფუხეზე, რასაკვრველია ამაშიაც სრულიად უმეცარნი არიან, მაგრამ მკითხავის მიმდევნელთა სჯერათ ზ ესრეთის ჩათხრობითა ეძლევათ მღიერი ვნება, საშმის მცხოვრე-

ბოთ, ასე რომ, ემბაკეულზე მკითხაობა ზე მეოფობა მი-
სი მდებო ხალხში მოფენილი ემაწვილობილამ, ისე
ჩანერგილი აქუსთ, ისე შიშის ელდებს შეჩუჭულან რო
მოგონებაზე დედაკაცს თუ ემაწვილს თრთოლებს
ბოსდით, რაკი შეღამდება თითქმის სახლის წინ ვენა-
ხში ანუ წვალზე ვერ გამოვლენ, ემბაკეულს ვითამ მი-
ლში ზე ცხადათაც სშირად ნახვენ სოლმე, აგრეთვე მო-
სთქმენ სახლის ავ ფუხეზე, მაგრამ საფუძელიანად ვი-
ითარს ზე როგორს ნახვას ვერ ამტკიცებენ ზე ამისთვს
ვჭკონებ ამ გვარს მითქმა მოთქმას, შიშებს უწარმოებია,
მისგამო ემართებათ ზე სშირათაც იპოვებიან, ჭკუა შემ-
ცდარნი, ბნედიანნი, დამბლა მუნჯნი.

ნაცვლად იმათის უსაფუძვლო ემბაკეულებზე რავინ-
დარა მოთხრობისა, ვიწყებ მე იმას რაც შემმოხვევია იმ
ათს ალაგებშია სადაც ისინი საშიშარს ზე საფთხურს
ემახიან.

ერთს შემოდგომის ნოემბრის თვესა მივეშურებოდი
ტფილისილამ საშმსა, სადაცა მეჟანდნენ სახლობანი ჩე-
მნი, შეღამების დროს მივატანე სართის-ჭალას, ჰირველ
მისვლასე მცირე ბოგირზე ცხენი წინა მკერდით დაეცა
ბოგირზე ასე რომ, წინა ერთი ფეხი ბოგირის ხესა ზე
ხეს შუა ჩაჭედა, მეორე ფეხი ხის თავებს ბოგირის
იქით გადაუარდა, მე გადაქანებული გადავარდი ბოგირის
იქით მიწასე, ვიდრემდის მე გვერდ დაბეული კოჭლო-
ბით მივისწრაფებდი, ცხენმა ფეხის ამოღების ბრძოლა-
ში მოიტეხა ფეხი, ჩემს უვირილზე იქვე ახლო მეოფნი

მოცვივდნენ ექვსნი კაცნი, მივიტანეთ ცხენი სოფელში, მინამ უწამლებდი იმას აქიმს ჩავაბარებდი შეიქნა ღამისა ათი საათი, მერმე მოუფიქრებლივ ქუჭრითი გავემგზავრე საშმისკენ სუთი ვერსი სიძორეა. ბნელი ღ ნისლიანი ღრუბელი აწვა ჭაერსა, ჩავირობინე დაღმართი სართის-ჭალისა მდინარე იორისკენ, რა გავსჩხუპე ჰირველი წისქვილის რუ, გადავსდგი რამდენიმე ბიჯი რიუზე, უცებ წარმოუდგა ჩემს თუალს თხუთმეტს ნახიჯზე საოცარი სახილუჭლი, ვნახე ჩემს წინ გზის ნახირზე რაღაც მჯდომარე კაცის სახით, ეცემა თითქო ჩოხა ჭრელ ბუხმენტ ვლებული, ესურა შავი ქუდი, ამ ქუდზე სჩანდა მსგავსი ქართულის გვირგვინისა ღ ჩამოკიდებულნი ტოტები ინძროდნენ თავის მოძრაობისაგან ღ ბრჭეკიალებდნენცა, იმის თავზე აშუშრილი რაიმე გამოისახებოდა რქებად.

ვიფიქრე რა უნდა იუოს? ექ! რა საუფიქრებელია გვირგვინი, რას ეგვანება ამ ღროს ღ ამ ალაგსა, ჰირუტევსაც არა გავს რომ, ვამგზავსო ეს თავზე აშუშრილი რქები, ერთი სიტყვით იმ საშინელ სიბნელე უკუნში ის ჩუქნება, იმისი ერთობ მორთულობა, ბრჭეკიალება ღ თავის რქები ვერ გავარკვეო თუ რა იქნებოდა, იგი წარმომიდგა საოცარ მოჩუქნებად, მერმე ამ მოჩუქნებიდამ შევნიშნე ნელი მწუსარების რაღაც ხვნება ღ კვნესა ეტეობოდაცა რომ, იგი ძირს მათურებელი კელებით რაღასაც აკეთებდა.

ბოლოს გადავსწევით, რაც უნდა იუოს რას ვეძებ,

თუ გახედავს რასმე მაშინ ჩემი სანაქებო სანჯღლით ჭ
რეოლვერით გაუცემ ზასუსსა, ამ სახით აუქციე მხარი
განვავრძე სიარული, რა რომ, მიუხელოვდი აიღო თავი
ღ დანქლეულის ხმით შემამასა უცეა: ვინ ხარ შენ?

მოუბრუნდი დაკვრეხულის თუბლით ჭ უთხარი,
შენ ვილა ხარ ჭ რა მდგომარეობაში იმყოფები, ან ეს
გვირგვინი რას ნიშნავს, ამასთანავე ვიცანიდა რო იგი
იყო ბერთუბნელი სო...ლა ზ. შვილი, ფესი წამოეკრა
მწვეტიანი ქვისთვს, სისხლი ვეღარ შეეწევიდა, წვალ-
ბდა, ზეწანკს იხევედა ჭ მით იხევედა ფესსა.

სო...ამ ფესზე ამართულმა მითხრა, ეს გვირგვინი
რათ გიკვირს, დღეს დილას ვიქორწილე ჭ შემდგომ
სადილისა სმეულობისა შინაურნი შევეცდოდითო, ამ
დროს შემოვიდა ნ. ზღუ... ჩუწნ მოგვესალმა,
მცირე შეექცა, მერმე რა ნახა გვირგვინიანი ჰატარმადი
მარტო მჯდომარე სუფრა ხორაკით, მივიდა კვერდით
მოუჯდა, რაღაც ეჩურჩულა, ეკურგურა, გააცინა, მე შე-
ვამჩნიე იმას უნდოდა შევევარებინა ჩემზე გაეორგულე-
ბინა; ამისთვს წამოვხტი, ამოვიძრე გმადლი, მინდოდა
თავი გამეგდებინა ზღ...თვს, მაგრამ დამეხვივნენ არ გა-
მიშვეს, იმათგანი რამდენიმე ჭიდაობაში ვერ გავიგე და-
ვსჭერ ჭ თითონ შენი ცოლის მძაცა დაჭრილია, რა-
დგან იმან არ გამიშვა, გააზარა კიდეც ის ჩემი დამღუ-
პავი ასლა მივდივარ სართის-ჭალას დიანბეგთან საჩი-
ვლელებდ.

ამისთვს ბევრი ვაუჟედრე ჭ ურჩიეცა რომ არა გა-

მოვიდოდა რა ამ სასაცილო საჩივრისაგან, მაგრამ არ დაიძალა, (*) განუშორდით ერთმანეთსა, მე გავიარე განიერი რიუე ზე ცოფიანი იორის ჩქარი წარდინება ზე ხმოვანება მისი წარმომიდგებოდა სიბნელეში საშიშრად, მაგრამ მეტი გზა არ იყო, ვიწვე ჩუქუა, ორივე კელუბით წაღები ტანისამოსი შემოკალთავებული აწეული მეჭირა ისე შევდიოდი სიღრმეში, ფონშიაც მოვტეუებულეივავ სადაც დაქანებული ძლიერებაში იყო იქ გავები, წვალი ჭიჭედ მცემდა, ამ დროს გაღმიდამ ვიღამაც დამიძახა ორგნის, ვინახარო?

თუძცა გავარჩიო გაღმიდამ ვიღამაც შემოჩუქა ჩემ ზირ ზე ზირ ზე დამიძახაცა, მაგრამ იმის საპასუხოდ არ მეცალა განსაცდელში ვივავ ჩაუღული მცირე მიკლდა წვალმა ფეხები არ ამოვირავა, დამაბარბაცა, დიდხანს ვიბრძოლეო მე ზე იორმა, ბოლოს ძლევა მე დამჩჩა გაველ ნაპირსა, მაგრამ სიცვიემ რომ ამათროთოლა, ჩემს თავს რეგენობა მივაწერე, ამისთანა წინ დაუსედავ განსაცდელში გაბმისათჳს.

კაცი რომელსა სმა არ გავეცი, გზას იქით იდგა მე მიუერებდა, მამიანლოვდა მიცნო ზე გაკვირვებულმა მითხრა: ეს რა ანბავია! ეგ თქუწნა ხართ? რას ნიშნავს

(*) იმ დროს იყო დიანბეგად ქართველი თავადი, ზირველად გვირგვინიანზე შემკრთალიყო, ჭკონებოდა რა მე უბედურება მომხდარაო, მაგრამ, როდესაც შეეტეო იმისი ტუტუცური საჩივარი, გაელანძლა გამოკედო.

ამ დროს მარტო ამ გიჟს წებლში ჭ ამისთანა საში-
შარ გზებში სიარულიო?

მე უთხარ: ნ. წა..რა შვილო, ცხენს ფეხი მომი-
ტედა, საოთის-ჭალას დავაგდე ჭ იმაზე დამიგვიანდა,
რა მიშავს, დღე იეოს სირცხვილს მოვერიდებოდი ღამე
ვინა მნახამს.

მამიგო წა...რა შვილმა, კიდევ ეგ არის რომ, ამ
ღამეში უფრო ბევრნი გნახუწნ პერე?

მე უთხარ: რას ანობ? ესლა ღამისა დიდ მიღ
პირობა გასულია, ამ ბნელ უკუნში განა ვინა მნახამს?

იმან გადიმებულმა მამიგო, აქ უფრო ბევრნი გნა-
ხუწნ, ეშმაკები ქაჯები ალები, დევ-კაცები ნადირნი,
ვაიმე ვაიმე, მაშ თქუწნ ხამი ეოფილხართ, არ იცით
ამ ალაგებში ბუზივით ირევიან მაცდურები!

მე უთხარ: რა ეშმაკები რა მაცდურები, რას ანობ?
აბა მითხარ რანი არიან ან რა შეუძლიანთ?

მამიგო სიცილით: ეშმაკი ვითამ არ იცი რაც არ-
ის, ისინი გეწვენებიან კაცად, გაშავებულის გამურულის
პირით ჭ რქებით დევ-კაცად, პირუტყვად ჭ სსუა ჭ
სსუად, ისინი დაწოწვენ აი ამისთანა ღამეში რო მა-
ახელონ ვინმე ჭ კისერი მოსტეხონ.

აღი რაღა არის? მე ვკითხე.

მითხრა წა..რა შვილმა, აღი როგორც მშუქნიერი
ქალი თმიანი ისე ეჩუწნება, თავსაც შეაუჭარებს კაცსა,
მაგრამ თუ დრო იპოვა როგორც ეშმაკი ისე მოიქცევა
მაცდურებითა, ესლა ემ წუთს თან მამდევდა აღი, კინა-

ღამ კისერზე შეჰმასტა მღივს მოვიშორე, იმისი ტანადობა ზე მშუტნიერება კაცს გააკვირვებდა.

კარგი კარგი, გეყოფა ტეუილები, მსდელი მშიშარა ჟოფილხარ მოგლანდებია, მაგის მეტად ნუღარ იტევი.

მითხრა წა...რა შვილმა, მე ვხედამ ჩემი არა გჯერა, რა გაეწეობა, თქუტნი ამაღამ ხაშხამდინ ბევრს რასმე ტანჯვას ნახამ ზე მაშინ მამიგონებ, ამისთჳს წინათვე კაფთხილებ ფსისლათ იჟო, წეულებმა არა გავნონრა, კაცაცილებდი, მაგრამ მეშინიან ცხერებს მკელი დამიჭამს, მშვიდობით.

ამ სუბუქი კაცის ლაქლაქს ეური არ ვათხოვე დაფიქრებულმა გავსწხუე უკანასკნელი ტბასავით ღრმა წყალი, მერმე ჩავსჯექ გზას აქეთ ბუჩქიან ბალახიანს ალაგზე ფეხთ ჩასაცმელად, ამ ღროს წარმომიდგა სანახავად უდიდესი საოცრება, ვნახე ჩემს ზირ ზე ზირ გზას იქით აო ნაბიჯზე დიდი ბუჩქის გუტრდით ჩაუუნტებულა ქალის მსგავსი რაიმე ჩუტნება, მოსვილი ჩუტულეებისამებრ ქართუტლთა ქალთა, რომელი მსოლოდ ჩემს მოძრაობასა სწსრეკდა, მაშინვე მამაგონდა იმ წა..რა შვილის ნათქუამი რომ, ალი უკან მამდეგდაო, კაცებულმა დაუაკვირვე თუალნი, ამას რას ვხედამ? ეს რა ანბავია! იქნება მართლა ალი იჟოს? ვუფიქრობდი ალი რა უნდა იჟოს? მრთელი ბიბლია ზე რამდენი წიგნები წამიკითხამს, ეშმაკზე მრავალ რიგათა სწერენ ზე ალზე არსად რა წამიკითხამს თუ არ მდებოო ხალხისა ზე ამ წა..რა შვილისავან კაცონებით, ვითამ ალიცა მიემგზა-

ესება ეშმაკსა ზოგიერთის მაცდურობითა, აქესო მსგავსება ქალისა, ღ აი ნამდვილ ცხადათა ვხედამ როგორც ქალსა ღ თან ამოვიძრე ბასრი ხანჯალი, ჩავიცვი საჩქაროთ ფეხთა ავდექ ზეხედა, ვნასოთ ახლა რასა იქმს ეს ახალი ჩემი მეგობარი ქალია თუ ალი.

ჩემი წასვლა არ საით შეიძლებოდა, გაბმულის ბუჩქნარების გამო იმ ჩეჭნებისაკენ უნდა გადამედგა რამდენიმე ბიჯი, მერმე ისე გავბრუნებულიყავ ჩემს გზაზე, რა გადავსდგი სამი ბიჯი, უფრო მივახლოვდი ღ კარგათაც გავარჩიე, უმეტეს მაშინ როდესაც იგიცა ადგა, აიძართა ზეზე ღ გამსმარმა ბალახმა იწყო შრიალი იმის ფეხისაგან რომ გადასდგა უკან რამდენიმე ბიჯი, კეზლად დადგა მიუურებდა გულს მოდგინეთ, თითქო ზედ შემოვარდნა ეწადა, მეცა იმის მოძრაობაზე უურად დება მიქცეულმა გაუარე მხარე მივდიოდი გზაზე.

ამ დროს უცებ ნელის ქალის ხმით დამიძახა თუალეზ დაცეცებით, იოსებ ეკ თქეჭნა ხართ? ამ გამოთქმაზე ვაზირებდი ზასუხის მიცემასა მაგრამ, მამაგონდა საჩქაროთ კიდევ წა..რა შეილის ნათქუამი რომ, ალი საგელს კარგათ იტყვის ღ ილაზარაკებსო, თუმცა იმ კაცის სიტყვები საჩუქუნო არ იყო მაგრამ, იმ დროს თითქო მენიშნებოდა, ამისთჳს ხმის გაუცემლივ რო მივდიოდი თითქო ეწეინა, მეორეთაც დამიძახა, კიდევ არა რა შევეხმაურე, მესამეთ გამოქანდა უნდოდა კაბის კალთაში კელი ჩაეელო ღ დაეეენებინე, მითხრა, თქეჭნ არ გესმით? დაიცადე რა დაგემართა! რას შეშინდი, შე იტყე ვინა ვარო?

აქ კი მოუბრუნდი გაჯავრებული ჭა! ჭაი! შე წყე-
ულო! რა გინდა ჩემგანა? ღ თან სანჯალი მოუქნიე,
ამ ჩემს გაცხარებაზე ეს ჩვენება შეშინდა ერთი კი და-
იძახა ვაიო, მსწრაფლ გაიქცა ღ გაქცევის დროს, რა-
ღაც ჩამოუარდა ჩემ წინ დაეცა, გაჯავრებულმა რეოლ-
ვერი დაუმიზნე, წაუდგი რამდენიმე ბიჯი საითაც ისი-
ვე ჩვენება თხუთმეტ ნახიჯზე იდგა, მევე მიუერებდა, ის
იყო უპირებდი სროლას ღ დაუძახე, რა სარ რა სუ-
რიელი, თქვი ჩქარა! თორემ მოდის შენი აღსასრული
მეთქი!

დამიძახა სანქაროთ: არ მესროლო! ტყვია არ მე-
სროლო! ქალი ვარ ადამიანი არ მამკლავ, დამიზნებუ-
ლი ტამბახა ძირს დავიდე დაუიქრებულმა, ეს რაღა მე-
სმის! ადამიანი ვარო, აი საკვრეველებს! მე უთხარ: თუ
ავრება, აბა ახლო მოდი გნახო, აქ რას აკეთებ მარტო.

მამიგო ჩუწნებაჲ: შენ არა გჯერა მე ქალი ვარ,
შენი მცნობი მართა, აი დედა ჩემი, აი სხვები მე მა-
რტო არა ვარ.

ამ სიტუაქტმა უფროც ეჭვში შემიყუნა, მარტოა
არ ეოფილა ამხანაგებიცა ჭეოლია, მაშინ მივსძახე: წა-
დი დაიკარგე, განმშორდი თორემ უუერებ ამ სანჯალსა,
შუაზე გაცულებო, დაიკარგე წადი ღ თან მოუბრუნდი
იმ ალაგსა საცა პირველად სანჯალის მოქნევაზე რომ
რაღაც დაუარდა ძირს ეგდო, სანჯალის წუწრით ავი-
დე ღ მეორე კელი მივაშველე, გავშინჯე ვნახე ქირმა-
ნის ჭრელ-რეული შალი იყო, ქალის წამოსასხამი,

გაგვირგებულმა მივისუდე ის ჩვენება შორიდან მევე მი-
ურება, ღაზარაკობდა მაუვედრიდაცა რომ ესრეთი გა-
უგებარი შიშარა ვოფილვარ, არა რა მოუსმინე.

ახლა კი შალი კელში დავიჭირე ღ მიუბრუნდი, ეს
რა არის ვაჩვენე, ჩაუენტებულმა მომიგო, შალია წამო-
სასხამი, მამეცი მცია ღ რადგან ჩემი არა რა გჯერა
აღარას გეტყვი წადით.

მე უთხარ: გცივა? აბა დედაშენი სად არის, ახლო
მოდით, მითხარით.

როგორ მოვიდე ხანჯალი ამოდებული გაქუს?

მე თან ღ თან მიასლოებულმა უთხარ, რაკი ადა-
მიანი ხარ, ხანჯლისა ნუ გეშინიან, თუ არა ღ მაშინ
კი გეშინოდეს.

გაცონილა! მომიგო იმან, მაშ ვინა გცონივარ, არა
მკითხამ ვინა ღ რისთვისა ვარ აქა?

გარდა ამისა რომ შალი საბუთათა მქონდა იმის
ქალობაზე, სმისა ღ ღაზარაკისაგანაც ვსცნობდი ნაცნობ
ქალათა, ამისთვის მიასლოებულმა ვნახე ის იყო მარ-
თლა, საგარეჯოელი ქალი მართა, რომლისა ქმარი
კაპიტანი მოიკლა დადისტნის ომში, იგი სცხოვრებდა
ტფილისს ღ იყო ქონება მისი ჩემს აპეკუნობასა ქვეშე
ღ მცირე ხნის შემდგომ სრულებით უარ ვჭეავ ღ გან-
ვემორე სრულებით, ხუთი წლის წინ, ამ ქალს გუბლა-
დცა სურდა ნახა ჩემი დახმარებისათვის ზოგიერთის
თავის სადარ საქმისა, ახლა გამოცხადდა ამ ალაგს
ჩემს გასაკვრებლად, მე უთხარი ახლაკი გიცანით, მა-

გრამ ერთი ეს მიბძანეთ დიდი ხანია რაც ეს კუდიანობა დაგიწევიათ რომ, ეგრე სვდებით, აშინებთ ხალხთა, ამისთანა უდაბურს ალაგსა ღ ამისთანა დროსა?

რას ბრძანებთ. მაძიგო მართამ, კუდიანობა რას ჰქვია, აბა მოდი ნახე, აგერა გადაფარებული ურემი კამეჩები ხარები, დედაჩემი ღ ორი კაცი მეურმე, როგორ გულისანათ სძინავთ, აი ცეცხლი მცირედლა ბუნტამს, მიედევარ ტფილისიდან სალოცავად საგარეჯოს ეკლესიას, ესლა ემ წუთს ემანდა შენი ხმა შემომესმა, ვიღასაც კაცს ელანარაკებოდი, აუღექ ღ გზის ჰირსე გელოდი, ურმით რო მოვდიოდით გზაზე სართი-ჭალას ცხენს ფეხი რო მოგიტედა, გნახე ღ ვიცოდოდა სწორეთ ამ გზაზე გამოივლიდი ღ ასეც მოვასერსე აქ დავისვენეთ ურმითა.

მე უთხარ: დიასაც კუდიანზე გულთ მისანი ეოფილხართ, ამ სახით ჩემი აწეწილი მგზავრობა არ აგრევიან, ეგელაში მართალი ხართ, ამ კაცებსაცა ღრმათა სძინავთ, უთუოთ ამათთჳსაც ბანგი დაგილევინებია არ გაეღვიძოთ.

მითხრა მართამ, დეე ეძინოთ დაღალულნი არიან. ჩუჭნ დაესხედით ცოტა მოშორებით ბუჩქს უკან, მეუღროში ბალახიან ალაგზე ღ ის თავის სადაო საქმის გარემოებას მოჰყუა, ამ დროს ერთი მეურმე იმ ბუჩქს მოადგა იქითა მხრიდან შარდისთჳს, რომელსა მიესმა ჩუჭნი ჩურჩული, მეურმემ შემკრთალმა მიიხედ მოიხედა, მეტმე ბუჩქის გვერდზე გადმოიხედა სიბნელეში გაგვარ-

ჩია სახედ კაცისა ზე ქალისა, შიშით ათრთოლებულმა საჩქაროთ გააღვიძა თავისი ამხანაგი ზე უთხრა: კაცო, კაცო, შე ოჯახ-დაცეულო, ადექ რა დროს ძილია, აქა-ურობა ეშმაკებით გატენილა, ღამის ჩუქნს დაგვიტაცონ, მარინე გააღვიძე ზე მართაც, ადექით სიფრთხილით გავიაროთ ეს საფრთხური ალაგი.

მარინე დაფეთებული წამოიჭრა მსწრაფლ, ნახა თავის ქალი მართა ქუჩაშაგებში აღარ იყო. შემოიკრა თავში, დაიწყო ოხვრა, კვნესა, ტირილი, მიშუქლეთ! კენაცვალეთ ეშმაკებს ჩემი ქალი მოუხარავთ, მოძებნეთ თქუქნი ჭირიმეთ ან არა მეც მამკაღით.

უთხრა მეურმემ: დანუშდი, ხმა არ ამოიღო დაიცადე, შენი ქალი ზე ერთი ეშმაგი აიმა ბუჩქის უკან შეეცდევინა, შენი ქალიც კუდიანი ყოფილა ამიტომ აიხირა ამ ალაგს დასვენება, ჩუქნ ამას შევიტეობთ; ორნივე მეურმეები დაფატიცებულნი, ერთი აქედამ ბუჩქისა, მეორე იქედამ დიდის სიფრთხილით წამოგვეპარნენ ზე უცებ დაგვეცნენ, მტაცეს ჯელში ჯელი, დამაწვნენ ორნივე ახმახები, ძალიან მცხარეთ მეკიდებოდნენ, ძრიელ სცდილობდნენ ცოცხალი დავეჭირე არ გავქცეოდი, წამიჭირეს ეელში ზე მაგრად შემბოჭეს, მე სრიალის მეტი დონე აღარა მქონდა, ქალი უევიროდა, რას შვრებით, გაუშვით კაცო, გაუშვით, მაგრამ იმათ არამცთუ უუროდა ათხოეს, გაჯავრდნენ ჯელის-კვრით კიდევ გადახესეს ზე უთხრეს ჭაი! ჭაი! შე კუდიანო ეშმაკო არ გინდა განა! შენი მოტროფიალე დევ-ქაჯი დავიჭირეთო, ვე რა ეო-

ფილხარ შე დაწვევლილო!

მართამ როდესაც მნახა ეელში წაჭერილი დიდ გაჭირვებაში, დაწვივლა გენაცვალეთ რას შერებინა! ვერა გავაგონებო მაშინვე დედას აცნობა ჩემი ვინაობა, ახლა კი დედაც მოვარდა ზ ღონივრათა სტაცა კელი კაცებსა ზ დაუყვია გაუშვითო, მაშინ თუძცა მცირე შჳსბა მამცეს, მაგრამ კიდევ არ გამიშვეს, მიმათრიეს ცეცხლი დაახინსილეს მნახეს რომ, არ ვიყავ ეშმაკეული, გამიშვეს მეც ამოვისუნთქე რა თავისუფლად აუდექ გავიბერტეე ტანისამოსი მაგრამ, ვერმნობდი კარგა დანეხევილობასა, ჩემს ეწმდრებასე მყურმეთა გაამრავლეს ბოდში, ხან ბრიუული სიცილი, დაგრძნეს ცეცხლი, გამალეს სუფრა ზ ვითამ თავიანთი საბრიუო ღვინის სმით გადაიხადეს, მცირე რამ ვსჭამეთ, დავლიეთ, ამ დროს წვიმის ცურევამ დააფთხო ივინი, განემგზავრნენ ურმით აღმოსავლეთისკენ, რა რომ, მეც გამოვესალმე გავემართე საშშს ჩრდილოეთისკენ, მვისეე დავჭკარე ცხა დავდიოდი ეკლიანს ჭალა ჭულა წელისაგან დახრამულს ალაგებში.

ამ სიბნელე უეუშში ერთი დიდი თეთრი ნადირი ჭაობიდან ლაწი ლუწით ზ ბალახის შრიალით თორმეტ ნაბიჯსე მომიახლოვდა, აიღო თავი მიუურა, მერმე ბუტბუტით ამიქცია მხარი ზ წავიდა, მე ამ დროს მომხადებული რევოლვერით ვფიქრობდი ეს მპენვარე ნადირი, ესე იგი, თათვი არ გამემწარებინა, უალაგო ალაგს მოხვედრილი ტევი ვერას, უხამდა ზ უუროც

გამწვავებული გამოფარდებოდა და რა ვიცი ბოლო რა ექნებოდა ჩემს ბრძოლას, მაგრამ რაკი არა რას შევეძრახე იგიცა განმეშორა, ამისთვის ამ კეთილი ღმრთის გონიერება ვაქე უმეტეს იმ მეურმეებისა.

მერმე გავბრუნდი აღმოსავლეთისკენ, ვიფიქრე მინდორში რომელნიც გსები შემოდინა საშმისა სხუა და სხუა ალაგებიდამ ერთ ერთი მეზოვნა, რა შეუძციო უცხო უკვლად დამსხუდა იქვე გორა ზირ აღმა სავლელი, აველდიდ ხანობადინ, მერმე დაეშვა თავქვე, იქვე კუბალად სხუა გორა დამსხუდა, რა საკურველია აქაც შეცდომია ამ გორების სიმაღლეზე ასვლა ჩასვლა, დავბრუნდი უკანვე ჭალისაკენ ისევ გზის საზოგნელად, ამ დროს იქვე ჩემ წინ ჭალაში ასტედა უცებ მრავალ ხმოვანი ღმუილი ტურების ხროვისა და ეს ხროვა დააფთხო ჩემს რეოლვერის ზედი ზედ ქუსილმა, შესწედა შეწეობილი გალობა ტურებისა, იქმნა ისევ სიჩუმე მეუღროება, ისევ ბნელი უკუნი. ვანბობდი: ღმერთო ჩემო, რა მეშეშლება! ეს რა სათაბაღაში ჩავაგდე ჩემი თავი, დავსდიოდი წინ და უკან, ვეძებდი გზასა და არ იქნა, ზირ და ზირ თუ წავიდოდი დამსვდებოდა ბურვილი რამე ბუჩქნარი და დამაბრუნებდა უკან, მასვედა ტანისამოსსა და მეჭიდებოდნენ ეკლიანი მუხები, წავაწედი ერთს ბურვილს ეკლიანსა, მამედო ისე თითქო მეჭიდებოდნენ, ოდეს განვშორდი, მოდებული ეკალი უკან რო გაქანდა, მომხადა ბუხარის ქუდი, გადმიგდო შორს ნიაფღრის ტბაშია, შევსჩხუპე ტბას და რომ, წავიდე თავი წავეწოდე

ქედსა, მემკერა ეკალი ზედ შუბლზედ, დამასაზა მსგავსად რაღაც ასოებისა, სისხლმა იწყო რუსაებრ დენა, სან ასეთს ეკლით ბურვილში შევიდოდი რო ძელაც ვერ გაძვრებოდა, კუალად დამასისსლიანა ეკალმა ღოუა, ამისთანა გაჭირვებით ვიარე დიდს ხანს წინ ღ უკან ბოლოს დაღალულმა მათ გაწვევტილმა ვჰაოვე გზა, მიველ ბინაზე საშმსა, მაგრამ ასლა მე გაესდი იმ დროს სასლობისთვის საოცარი მოჩუწნება, თავ ჰირ ღ ტანი-სამოს დასისსლიანებული.

ესრეთი წუალებანი მესავრმა უდროვო დროს, რა საკვრეელია ემაწვილურის შეცდომილებით მოხდა, მაგრამ ემძაკეული არც მინახამს, არც მიუიქრია, არც მშინებია, ღ რომელნიც ადამიანნი გორაში სხვებრ მესჩუნენ, არც იმათგან შემკრთაღვარ, მაშასადამე, მკითხვნიცა ღ ერთობ მსუძბუქ მორწმუნენიცა ფერად ფერადის ემძაკების ნახვასე მკონია შემდარნი იუჟენ.

იოსებ ელიოზოვი.

ტფილისი.

1 თებერვალსა.

1871 წელსა.

ბორჯო-მზედ.

სილუა მთათ მაღალთ აცსოელებს ჩემ შორის გრ-
მნობას,
დ კვალადნამდვილ დამიმტკიცებს ძველთ მწერალთ ცნო-
ბას,
ნების სიმტკიცით უმჯობესად კაცთ ცსოველობას,
გულის ხმის ეოფის სინამდვილეს ზე აღმაველობას.

ვით ნივთს თუთეულს თუხ არსება სხუათაცან გან-
ჰყოფს,
ეგრეთ სხუაობას გრმნობს უმეტესს მუნ ვინცა დაჰყოფს,
ორღანთ შეცვლას ნათლათ სედვას დამტკიცებულ ჰყოფს,
კაცის დიდების ცნობას მისცემს წარსულს დ აწ მყოფს.

მიზეხსა ესრეთ გონებისა ამაღლებისას,
ჰბოებს ბორცვთ ზედან მიმოქროლას წველილს ჰაერისას,
მისგან შენიშნავს სიმსუბუქეს თუხ სხეულისას,
დ საამოვნოს განსვენებას იგრმნობს სულისას.

ეგოდენ ფიცხელ არ არიან მუნ განცხრომანი,
რომლისა სურვილს არღა აქუნდეს მით განზომანი,
მუნ სიეჭარულსა არა ჰქონან ვნებულებანი,
არცა გრმნობითის განსვენების სიტკბობანი.

განსჯა ეს ოდენ უაღრესად აღსარისხდება,
რომელ დიდ საგანთ შესაბამად ნამდვილ ექმნება,
კაცთ ჩუჭულებითს მდგომარებას აღემაღლება,
ღ ეთერისა საუოჟელსა მიახლოვდება.

უტევებს ეოჟელს უგვანს გრძნობას ზ სოფლიურსა,
ღ სული სამოსს შეიმოსავს წმინდას ციურსა,
მას თანამდებვართ აღვირხევედეთ კეთილ ჭაერსა,
მთაში ცხოვრებას მიუთხრობდეთ ურჩევედეთ ერსა.

ეს გვართ მთათ შორის კვალადცა არს მცირე მდი-
ნარე,

სადაც იშუთად იხილვება მზე ზ მთოვარე,
ხან მეტის სიცხით ხან ხშირ წვიმით ივენენ მჭუნვარე,
მოსწყენდებოდათ იქ მეოფთ ეოჟელთ ის არე მარე.

მასვე იწროსა ადგილს ვხედავთ სრულად ცვალებულს,
ნაცვლად კვალთა ტურფა ვეაჟილთ აღმოცენებულს,
შენობას მრავალს სხუა ზ სხუასა მით განშუქნებულს
ხალხთ სახალისოს სნეულთ სადგურს მუნ დაწყესებუ-
ლს,

ვით ის ქმნილება არს შემკობილ ზ შეენიერი,
ეგრეთვე ხშირათ მიმოჭებერავს წმინდა ჭაერი,
მიისწრაფიან სამკურნალოდ სხუა ზ სხუა ერი,
არს მინიჭებულ მისდა ესე ძალი ციერი.

ესე მსატრობა ბუნებისგან არ არის ქმნილი,
მსგავსი სამოთხის კაცთ საშეებლად დადგინებული,
მისი მოქმედი არს ეგრეთვე განსწავებული,
სად ფერხთა დასდგამს იგი მხარე არს კურთხეული.

ჩუქნი ქუჭყანა იუო დღემდის დაბნელებული,
ვიდრე ნათელი მზისა აქუნდა განმორებული,
ესრეთნი კაცნი ჭეულობდენ ეო მათგან ვნებული,
რომელთ დიდ გვარნი ჭევათ მონებრივ დამონებული.

კეთილშობილთა სულნი იქმნენ შეიწრებული,
ანგარნი ცრუნი ღ მაცდურნი ივენენ ქებული,
დღითი დღე იქმნა კეთილობა დაგვიწეებული,
ღ სამღრთო ნიჭი კაცთა შორის დამდაბლებული.

დღეს მოეუინა ბნელს ქუჭყანას ნათელი მზისა,
უსვად ეპეურა განსძელს მიწას ნამი ზეცისა,
კეთილ შობილნი მიმთხვეულნი თჳს ღირსებისა,
იქმნენ კანდევნილ მონებრივის მწესარებისა.

განგრცელდა ესრეთ კელოვნება ღ ვაჭრობანი,
ღ აღუძვეთრდათ ჩუქნთა ერთა ბნელნი გრძნობანი,
ექმნათ აღმასულ ფრიად სშულნი მათ გონებანი,
მიეცათ სურვა მოიპოვონ განათლებანი.

ღრონი იცუზლენ ისარებენ ეოველი ერი,
განქარდა მათი მზავალ გვარი ვნება ძლიერი,

უვისთ მფარველი რომლის გამო იშიშვნენ მტერი,
ეს საუკუნე მისგან ესრეთ არს ბედნიერი.

ეახსა ესრედ აღსაწერად ექმნებათ ბრძენთა,
მარად სახსოვრად გარდცემათ საუკუნეთა,
ესრეთი მეფე მოველინათ მხედართა მსნეთა,
რომელ უოველნი დანატრიან ქართუშლთა სვეთა.

კნ. ეკატ. ერის-თავისა.

ბუნებითი ენულის აქერა,

თიბათვისა ღ კათათვისა.

გულითაღმა ამსანაგმა დამპატიჟა, რათა წაველო-
დი ქ. გორიდან ოც ღ თორმეტ ვერსსე უდაბურს ტეეში;
თუმცა იმ სიშორეთ არ მინდოდა წასულა მაგრამ, და-
მარწმუნა, რომ უდაბურ ტეეში მივიღებდი კმაყოფილე-
ბას, ღ აგრეთვე უმეტესად მამეწონებოდა იქაური ტეის
ბუნება ღ ჭაერი. სსენებულს ტეეში წავედით სამნი, სამი
დღის საგმალი თან წავიდეთ ამისათჳს, რომ იმ ტეის
ასლო-მასლო სოფლებში ვერას ვიშოენიდით; გავქუს-
ლეთ ცხენებს ღ გავიარეთ ოც ღ შვიდი ვერსი, ამ ად-
გილას იყო გაბმული ჭალა ბუშნარებით, სამიოდ კუ-
რდღელი ვნახეთ შუადღის დროს. ამ ბუშნარებიდგან
შეუდგქით იმ კჭალს სადაც მივდიოდით, გავიბნინეთ
სამი ვერსი ღ შევერეთ ნაწვიმარ ატესილ ტეეში, აქ
ვნახეთ ერთი ლურჯი წეარო, ეს წეარო გადმოდიოდა
ტლუ ხავს მოკიდებულის კლდიდგან, სიმაღლე ჭქონდა
ორმოცი საჟენი, სოლო სიგანე კი არ გამოსომნია, ღ
უნდა კი ეოფილიყო ას საჟნამდინ: აქ ჩამოვსტით ღ
ნატარას ხანს ცხენებსაც მოვამოვეთ ღ მინამ ჩეჭნმა
კბილებმა შესძლო ვსვით სსენებული წეარო. აქედგანაც

კვლად გავეძარწენით ღ კავარეთ ვერს ნახვერამდინ; აქ დამანახვეს საშინელი ძალადი შავი კლდე, რომელიც კლდე იყო გამოქვაბულები ჩვიდმეტამდინ, ამ კლდში ამიევანეს ღ დავიარე გასაშინჯავათ: სამი გამოქვაბულიც შიგნით იყო საკუჭნაოსავი, სულ ოცი.

რასაკვრველია საქართუწლოში რაკი არსად მენახა დავიწეე გამოკითხვა: როგორ გაუკეთებიათ, ან ვის უცხოვრიათ, ღ ან როდის. ჩუმა ამხანაგმა: ვითომც ეს კლდე ლეკიანობის დროს შიშიანობა რომ ეოფილა, მაშინ იქა მცხოვრებლებს გამოუქვანიათ, თავიანთ დასაცველათ შესულივენს ღ შეეფარებინათ თავი. ამ დატანებანსე ერთი მოხუცებული კაციც მოვიდა, ამ კაცსაც ვკითხეთ გამოქვაბული კლდისა; ამ კაცმა დამიწყო ლანარაკი ღ მარწმუნა, ვითომც შიშიანობის დროს ამ კაცის ზანებს გამოქვანიათ ღ შიგ ეცხოვროთ, მაშინ როდესაც ეს კაცი რვა წლისა ეოფილა. შემდეგ შიშიანობისა, რესების დროს რაკი შიში აღარ ეოფილა ვითომც ისევ სოფლებში დასასლებულან თავ-თავიანთ ადგილასა. როცა ხალხი გამრავლებულან, ამ სოფლებში, მოუშენებიათ სამეოფი საქონელი ასე, რომ შესძლებოდათ მოხვნა ღ თესვა. ახლად დასასლებულთ როდესაც საქონელი გამრავლებიათ, თვს-თვობამდინ ტეეში ჭეოლიათ გაშეებული; შემდეგ ერთის თვისა უნახამთ, რომ იმტენი აღარ ეოფილან, ასე, რომ ანგარიშით ეოველ დღე ორი ღ სამი დაჭკლებიათ. უფირიათ ამხედ ღ უთქვამთ: ვითომც ნადირისგან, ძაგრამ

აზა; მამეტებულად დარწმუნებულან, რომ ქუდებისგან უნდა ეოფილიეო ზ აზა ნადირისაგან. ერთ ბნელა ღამეში დაუგდიათ ეური გამოქვამულ კლდესთან, უნახავთ, რომ სინათლე გამოდის ისე, როგორათაც მოკიდებული თორნე; ამასთანავე დიდი სმაურობა ზ ჯილჯიუი — ლეკებისა. ამის მნახველს რაკი ანხავი ჩამოუტანია აქ მცხოვრებლებისათჳს, შეერილან ეოველნი, დიდნი ზ ზატარანი შეკასმულან იარაღში ზ მიჰსრილან დასასოცათ — ლეკებისა. რა ლეკებს ქართუშლი სალხნი იმ სასით დაენახათ, კლდიდგან, ეკადრათ გამოსვლა ზ ფაცხაფუცხით გაქცევა.

აქედან კვალად განვლეთ ერთი ვერსი ზ მიველით, იმ ალაგს სადაც ეინული იეო; ჯერ მეორე კლდეში ამიუვანეს ე. ი. სადაც ზური უნდა გვეჭამა. ამ კლდეს ერთის მეტი გამოქვამული აზა ჰქონდა, რომელიც ამტკიცებდა შესავალ კარებსა; ამ კლდეს გარშემო შემოუარე, ეს კლდე იქნება ერთი დღიურის ნახევარი. ამ კლდეს ექნება 67 საქენი სიმაღლე; ამ კლდეს ეტეობოდა რომ სამი ატაქა უნდა ეოფილიეო ზ, მეოთხე ატაქა ციხე; ამ ციხის მდგომიარობა როგორც ამტკიცებდა ესეც ოთხ-ატაქიანი ეოფილა. ჩამოვხდით ცხენებიდგან, შეუდექით კლდის აღმართს ზ აველით ზირველს გამოქვამულს კლდეში, სიგრძით იეო ხუთი საქენი, სიგანე ჰქონდა შვიდი არშინი ზ, სიმაღლე ორი საქენი; ეს გახლავსთ ცხენების დასაბმელათ. აქედგან აველით მეორე ატაქაში, ოც ზ სამი ფეხი ავდგით ზ ოთხ ფეხიან

კიბესედ აველით, რომელსაც ქქონდა არა მოდიდო ბა-
 ლკონი, სიგანით იყო ერთი არშინი ჭ სიგრძით ორი
 საქენი. ამ ბალკონიდან შეველეთ მეორე ატაქაში. ესეც
 სემო სსენებულისაგით იყო გამოქვაბული ჭ ცა დაქ-
 ნილი თადივით. აღმოსავლეთისკენ იყო ნათალი ქვის
 აუზი; ამ აუზის სიმაღლე იყო ერთი არშინი ჭ, სი-
 განით ოთხივე კუთხე შვიდ-შვიდი მტკაველი. ეს გამო-
 ქვაბული კლდე იყო სიმაღლით სუთი საქენი სიგრძე
 ჭ სიგანე რვა არშინი. აქედგან გავვლით მეორე ოთა-
 სში დასავლეთის მხარეს, ეს მომცრო ოთასი იყო გა-
 მოქვაბული, სიგრძე ქქონდა ორი საქენი ჭ, სიგანე ოთ-
 სი არშინი, ამის შესაბამი სიმაღლეცა; სამსრეთისაკენა
 ქქონდა ბუსარი ჭ, აღმოსავლეთისაკენ რუსული ფურნე,
 რომელშიაც გამოცხვებოდა შვიდი მოდიდო ფურნის
 ზურები; ამ ოთასსა ქქონდა ერთი ფანჩატური, სოლო
 უშუშო ჩარჩო. აქ შესანიშნავი აღარა იყორა მსოლოდ
 აღმოსავლეთისკენ კარების ამოვლთან იდგა უბრალო
 განორენილი კიბე; სიმაღლით იყო ორი საქენი ჭ სი-
 განით ნახევარ არშინი. ეს კიბე ამტკიცებდა, რომ მე-
 საძე ატაქაში ავიდოდა; ხუმი ამხანაგები ავიდნენ ამ კი-
 ბესედ, მე თუმიცა არ მამცა გულმა, რომ ავსულიყავი,
 მაგრამ ნახვაც მიხდოდა ჭ არ დავრჩი აუსვლელი. ცო-
 ცვით როგორც იყო ავედი მაგრამ, ვაი იმ ასვლას, ში-
 შით ამიკანკაღდა ფეხები ჭ კინაღამ კი ჩამოვარდი,
 როგორც იყო ავძვერი, სამშვიდობოს, რომ მივასლო-
 ვდი, სიბნელის გამო ვერა დავინახურა, შევეარი თავი

ღ დაბნედილი კიბესე კი ჩაფრასრასდი. თურმე სქელი ფიცარი ქქონია თავ სასურავათ ღ კიდევ იმიტომ ბნელდება ღ არა ჩანდარა.

ღარეტიანებული როგორც იყო მამაბრუნეს, აღარ ზვდიოდი მაგრამ მაინც ამიუვანეს მესამე ატაქაში. ამ მესამე ატაქასა ქქონდა, ოთხ-არშინ ნახევარი სიმაღლე, სიგრძე ოთხი საყენი, სიგანე ორ საყენ ნახევარი, ღ სიმაღლე ორი საყენი; ამავე სახლსა ქქონდა შუაში კლდისავე ბოძი, დასავლეთისაკენ ბუხარი, აქეთ-იქით ფიცრის ტახტები, სამსრეთით ბუხართან სანათური ღ ერთი გამოქვანული კარები, მხოლოდ უკარო. ამ კარებთან აღმოსავლეთის მხარეს არის კომლისაგან გაშავებული კარები, რომელიც ზატარა საედარში შევა. ამ კარებსეღ ედვა მოგრძე კლიტე, მხოლოდ უკასადებო დაუკეტავი; გწეალობდეთ ეოველი წმინდანის მადლი: შევალე კარი ღ შეველე საედარში, ეს საედარი სიგანით იყო სუთი არშინი, სიგრძით ექვს არშინ ნახევარი, ღ სიმაღლით სამი არშინი ღ ნახევარი, ამ საედარსა ქქონდა თეთრი ფიცრის კანკელი; ამ კანკელსეღ სამი ბეღთაგანი სატები ეეუდა ჩრდილოეთის მხრით. შეველ ტრანესში; ბარძიმ-ფეშხუმი არ იყო ღ არცა ქქონიათ. სამსრეთისაკენ კუნჭულში ორი სატი ეეუდა მიწს ერთათ, ამ სატებთან იყო შუაში კომლისაგან შემურული ქვის ენბიონი, ამ ენბიონსე იდვა ერთი ზატარა ეუთი, მხოლოდ ერთი მტკაველი კაკლისა ღ თავათა ქქონდა მინა, ამ ეუთში ნაწილები მეკონა, რომ ვენთსეი ვნახე,

რომ ნამდვილი ადამიანის ფესი კი იდუა შივ, სორც შემკუნარი ღ უნაკლებო თავის ფრწსილები, მე ამის ნახვა გამოიკვირდა ღ შევრაცსე ისე როგორბთაც ნაწილი. ამ სსენებული ფესის ვინაობა ვკითხე იქაურს მცხოვრებს მოხუცებულ კაცსა: მოხუცებულმა კაცმან მარწმუნა, ვითომც მოლოზანი ეოფილა ამ საუდრის მცველად, შიშიანობას ლეკები მისჭრომოდნენ, მოლოზანი გასმალებოდეს ღ ლეკებს ასო-ასოთ აგუწნოთ ღ შირს გადმოეუაროთ.— ღ როდესაც ეწონათ სსენებული ფესი, მადლიანათ შეერიცნოთ ღ დევსვენებინოთ ენბიონსედ. სსენებული ფესი, არა რომ ნაწილებათ არის წადებული; ეტეობა ნადციქნები.

მეოთხე ატაქათ იეო ქვითკირით აშენებული ცისე; ეს ცისე კი ვერა ვნახეთ ამისათჳს, რომ ასასვლელი არა ქქონდა. ამ ცისის სიმრგვლე იქნებოდა თერთმეტი საყენი; ღ სიმაღლე ოც საყენამდინ.

ჲო, ეს კი დამავიწყდა. როდესაც მოლოზანი ლეკებს უნდა შეეწეოთ, არ იცოდნენ როგორ ასულიყვნენ მოლოზანთან; ამისათჳს რომ მოლოზანს ასავალი კიბე დასურული ქქონია ღ კიბეც მადლა ატანილი. რამტენიც ლეკი მისულა იმ კიბესთან იმტენი მოუკლავს ასე, რომ ცხრა იქვე მიუწვენია, სამი თოფით ღ მრავალი უფრო ქვეითა დგომილან იარაღში ჩამჯდარი ლეკები. ქვეით-მეოფთ ლეკებს რა უნასამთ, რომ ამხანაგები დაჰსოციათ, გავულისებული ასულან მეორე ატაქაში, მიუუუდებიათ ფიცარი ღ ამპერალან მოლოზანთან; მოლო-

ოხანს თოფის წამალი აღარა ჰქონია, მინამ ლეკები მალლა ავიდოდნენ, მინამ ერთი დიდი ქვა ზეიდგან დაუშვია ზ სამიც მაშინ მოუკლამს, მაგრამ თავის საუბედურთ მანც კიდევ ასჭრომიან გაგულსებული ლეკები ზ ლუკმა-ლუკმათ აუხესიათ ზ გადმოუერთათ.—

ამეების თვარიელებით რასაკვრეელია გადავიდა შუა დღის ორი საათი ზ მოგეშიდა ზური; (ვსთქვი): აბა ასლა წყალი მწუვრინან, წავიდეთ ეინულთან ზ იქვე ვჭამოთ ზური. ამხანაგებმა არ ისურვეს ეინულთან მისვლა; მე ეს ტეუილი მეგონა რაკი არ მიხვენეს ეინული. რაღა თავი შეგაწეინოთ, ზური იქვე გიასელით, რა თავი შეგვისურდა მოვევეით ჯერ უფროსების სადღეგრძელო, მერე ჩუწნი ზ, მერე იმავე საუდრის მცველი ანუ მშრომელი ვინც ეოფილა. ამ დროს ჩემმა ამხანაგმა ერთი სალფეტკი ეინული კი მოიტანა; რომ დავინასე, სწორეთ მოგასხენოთ თვალთ სასიამოვნოთ დარჩა. როდესაც სადილს გიასელით ავიბარკეთ წასასვლელად; გამატარეს ბუნებითს ეინულთან, ვნასე, რომ საშინელი კლდე იყო აფარებული აღმოსავლეთის მხარეს, ამ კლდიდგან მოკიდებული ოც ზ ცხრა საქენამდინ კლდის ნახესებით სავსე იყო აქაურობა. ამ კლდის ნაკლეჯების შუაში იყო აქა-იქა ორმოსავით, ზევიდგან კლდის ნაკლეჯები ესურა ზ შივ კი ეინული იყო ჩაწოლილი, არშინ ნახევარი სისქე ჰქონდა. ასე, რომ თუ არ რკინის ვეჯით სხვითი ვერას ღონის ძიებით ამოვამტვრევდით. ჩემს ამხანაგს ჩაქუჩი წამოეღო, იმითი ამოვამ-

ტვრით ზნსევაზ ფუთამდინ შინაც წავიღეთ. უნდა მოგასსენოთ სასურველი სანახავია, როგორც ეინულის მაშინა, ისეა გაეინული. მაღიან მოსაწონარია ზ სკკრველიცა! ამისათვის, რომ რამტენიც სიცხე იქნება უფრო სქელი ეინული ჩაწება. ამასთან აქაური ჭაერი ზაფხულში, აგრეთვე რა ევაგილები გნებამთ, რომ აქ არ იეოს. ხილი, ზ ქამა სოკოთი ხომ სავსეა აქაურობა.

მაშასადამე, ჩუწნი საქართუწლო არა ეოფილა ცუდი, არც ხილით, არც ჭაერთი ზ არც მიწით.

შემო ხსენებულს ეინულსა ჭქვიან სვეტის წეარო. აქ დავწიით ორი დღე ზ ორი ღამე; ღამე სიცოვით რომ ეიენებოდით, გაცივებისა შეევეშინდა ზ წამოველით შინისაკენ. ჩემი ამხანაგები კარგა ზარზომათ გახლდნენ, ჩემს აქეთ-იქით უურებაში, შემოჭკრეს ცხენებს მათრახები, გაქუსლეს ზ წავიდნენ ცხინვალში; მე ნელ-ნელა დავიწეე სიარული ზ მივატანე ხევისა. ამ ხევთან საშინელი ატეხილი ტეე იეო, ამ დროს წაიბორძიკა ცხენმა ზ ქუდი კი ჩამიგორდა ხევში. ცხენი ხეზე მივაბი, ჩაველი სოხვით, ამოვიტანე, როგორც უნდა შევძდარი-ეავი ზ წავსულიეავი ცხინვალში, ერთიც ვნასოთ უცებე შეინძრა წიფელის ხე. მე ფერმა გადაძერა, ასე მეგონა დათემა შეანძრია; შიშის გამო გავმელე სული, რომ დათეს არ დავებუნენ; თურმე ნუ იტევიით ამ დროს კატის სმაზე კნავილი მომესმა. თვალ წინ ავი მაენე წარმოვიდგინე, ერთი საშინლათ შემაქრეოლა, მაგრამ, მაინც კიდევ უური მიუტდე იმ კნავილს, ზატარა ხნის

შედეგ უფრო ხმა აუმაღლა. — ახლა კი ვიცანი, რომ ადამიანი უნდა ეოფილიყო, რომ უფრო აუმაღლა, სრულე-
ბით ვცანი, რომ ქალი იყო ღ ანა სსვა ვინმე. მივა-
ხლოვდი ვნასე, რომ ერთი მშუჭნიერი ოსთაგანი ქალი
ხესედ კი იყო წყნელით მიკრული ღ კენესით ანობდა
ოსურათ: ო. — მახონ მა ქალა. — ზირველ ქამად შემეძინდა,
ნუ თუ მცველი ვინმე ეოფილიყო ღ ევნო რაჲ; მაგ-
რამ მაინც გავიმაგრე გული ღ გკითხე ვინაობა: საბრა-
ლო ქალმა გვერდსედ გადმოხსედა ღ ძლივს მითხრა:
თუ ქრისტიანი ხარ გელები გამისხენი, რომ გიანხო
უდმერთოთ მოქცევაო. გაუსხენი სელები, უცებ დამიჭი-
რა გელი ღ გელსედ მაკოცა ღ მაღლობა მითხრა: შე-
მდეგ ამბსა დაიწყო თავ გადასავალი. მე ვიყავი ქა-
ლაქში მიმართაო. ათი თემანი შევეკრიბე ღ ჩემ ქმარს
მიუტანეო, ჩემი ქმარი ღლოთი კაციაო, ორ თვეში და-
ხარჯა ღ გროში აღარ შეინარჩუნაო. ვითომც სხენე-
ბულ ათ თემანსე ამ დედაკაც ჯავრი მოსვლოდეს ღ
ეთქვას: ცოლის ღაზარაკსე ჯავრი მოსვლოდეს, კარგათ
მიებერტენოს ღ ეთქვას კიდევ ფულების შოვნა. როგო-
რც ამ დედაკაცმა მარწმუნა, ვითომც ქმრისათჳს ეთქვას
აღარა მაქვს ღ სად გიმოვნოო. ამასედ კიდევ მოსვლო-
დესთ ჩხუბი, კვალად ცოლისათჳს ეცემნოს ამ სიტყუა-
სე, ღ ხესედ მივერას, იმისათჳს, რომ ცოლს ქრმისა-
თჳს კიდევ გამოეჩინა ფული. —

საბრალო დედაკაცმა თჳსი ვინაობა, რომ დახსრუ-
ლა მაღლობა მითხრა ღ ერთმანეთსაც განუშორდით;

შეჯუქი ცხენსუდ ზე კავემართე ცხინვალისკენ. სამიოდ ვერსი რომ განუღე, მესმა საშინელი წივილ-კივილი იმ დედაკაცისა ზე იმ კაცისა, ის კი არ ვიცე ქმარმა და-უწყო ტემა თუ სხვამ.

ვასსენე ღმერთი, გავექუსლე ცხენი, ზე მიველი ცხინვალში.

ჩამოვსტი ცხენიდან, დავაბინავე ზე გამოველ კარში; ამ ღროს რაღაც ურეების ვაყანი მამესმა. წავდექი წინ, ვნახე რომ ვიღაც მოჭკდომოდან, ეცვათ შავები, ქლი-ოდნენ ზე ტიროდნენ. სამი მინუტის შემდეგ ჩაწვივნეს თავის საბანში, ასწიეს თბილ-თბილი მეგრარი ზე წა-სვენეს დასამარხავათ. გავეყვი სასაფლაოდინ, მიასვენეს თუ არა მაშინათვე ჩაუშვეს სასაფლაოში გარდაცვალებული; მხოლოდ აქ არის ერთი შესანიშნავი იმათში: ზირველი რომ არც კუბო იციან, ზე არც საკაცე. მეორე: გადაცვალებულს კელები თოკითა ჭქონდა შეკრული, ბაწარი ეელსედა ჭქონდა ჩამოგდებული ზე ზატარა ნა-ჯახსი კელში მიცემული. მესამე: რომელი საბნითაც მია-სვენეს, იგივე საბანი ქვეშ ჩაუგეს, ბალიში ზურგთან დაუდეს ზე ისე ჩაუშვეს. მეოთხე არამც თუ სივბით, არა, დასვეს, ბაღიშსუდ ზურგი მიაფუდებინეს ზე ფეხები გა-ამლეუინეს. მესუთე: რაბინმა რაღაც წაუკითხა; რა და-ასრულა, უკანასკნელი-და უთხრა გადაცვალებულს: აჭა, ეკ ნაჯახსი ე! თუ სამოთხეში არავინ შეგიშვას—ე! გა-ანე ზე შეიარე—ე! ამ მიცვალებულს გადასურეს ჭყრები ზე წაეარეს მიწა; ერთი მტკაველის ოდენი, სანათორი

გაუშვეს ზ წამოველით ეველანი.

ამ დროს, წინ ურის ნეფე ზ ზატარძალი შემო-
გვეყარა; ნეფეს მარჯვენა კელში ჭრელი სელცასოცი
ეჭირა, სელცასოცის მეორე წვერი ზატარძალსა, შუაში
მეჯვარეს მოეკიდნა, წინ მეჯვარე მიდიოდა, ზ ნეფე ზ
ზატარძალი უკან მისდევდნენ—თორისაკენ ჩუმის მა-
გრებით. მე რაკი ამათი ჩეწულება არ გამეგონა ზ არც
მენახა, მოვისურვე ნახვა ზ შევეყვი თორაში. ნეფე ზ ზა-
ტარძალი შევიდნენ თუ არა, სამსრეთისაკენ დადგნენ;
რახინმა ორი ვეითელი კელაზტარი მისცა ნეფესა ზ
ზატარძალსა; ზატარძალს ზირსედ ჩამოაფარეს თეთრი
ზირ-ბადე ატლასისა. ამ დროს რახინმა ურულათ დაიძასა
კიბიში მამიტანეთო: ესე იგი, ღვინო. მოართვეს ღვი-
ნო, რახინმა დაეჭირა კელში ზ ჩუმათ დაიწყო ბუტ-
ბუტი ზ დალევინა მეჯვარეს. რახინმა კიდევ რაღაცა
სთქვა, «მასხედ, ბარუსათა» ზ დაალევინა მეორედ მეჯვა-
რეს ის ღვინო, რაც დალია-დალია ზ რაც დარჩა,
ზატარძალს ფეხებში შეაქცია, ის ჯამი პირს დასდო ზ
ფეხით ჩამოსვრიბ. ამ დროს რახინმა, ნეფეს ჭრელი
ზეწარი გადახურა ზ წიგნის კითხვა დაიწყო: რაც წა-
ივითსა ქართულათაც იქადაგა იგივე. «როგორც კვიბა-
ნებს ეოველ ღმერთი, ეოველ საქმეში გამარჯვებული
იუავით თქეწნა, თქეწნი თესლი იეოს ნაკურთხი, სმა
ნეფისა ზ სმა დედოფლისა.» სხუათ ურიათა შესძახეს
«ქერასონ.—მოხე ისრაილითა-ე!» ამ დროს ნეფეს ზეწა-
რი, ზატარძალს თავსედ გადახურა მეჯვარემ ზ რახინმა

დაიწყო ღაზარაკი: აი ე! ამ ქალს ვინცობაა რამე ეენოს-ე! შენ უნდა შეინახო-ე! ზე გაუფთხილდე-ე! ვინცობაა დასასისრდეს ე! მაინც შენი ტვირთია-ე! ზარმლის დედამ იმიტომ მოგცა ასი მარნილი-ე! რომ კარგათ შეინახო-ე (რბინმა სსჟათ). ამინი უვაგით ეველამა; აღილუია შესმასეს ეველამ.

ამ დროს ერთმან მოიტანა თიხის ჯამი, რბინმა დასსა ღვინო ზე ნუფეს უთსრა: გაიგე რაც გითხარ. ეველა უნდა ახსრულო; ვინცობაა არა გქონდესრა, ჩონა გაეიდე-ე! ზე ისე შეინახე-ე! ბარუსათა.—შესმასეთ ე! იეოს კურთსევა. ჯამით ღვინო ცოტა თითონ შესვა, მერე ნუფეს ზე ზატარმალს დაღვეინა, ზე ჯამი ნუფეს გაატესინა.—ასე ჩემო კეთილო მკითხველო, ამითი დასრულდა ჯვარის წერა. ნუფე ზე ზატარმალი მავრებმა შინისაკენ წამოიეჟანეს, იმ წესით როგორც თორბში მიეეანეს; ნაცნობმან ურიამ შემიწვია ქორწილში, უარი არ უთხარი, ამისათვის, რომ შენსა: შეველით ერთათ, ვნახე მოდივდიჯენი, ზე ფესხედ მდგომნი. მამა-კაცნი ზოლსედ იდგნენ, ზე დედა-კაცნი მადლა ტახტსედა. ამათ თჯანის რმალს მისცეს ერთი ფურნის მოდილო ზური, რომელშიაც ოთხი წმინდა სამთლები ერჭო ანთებულები; სსენებულმა სსსლის რმალმა ეს ზური დაიღო თავსედ, ურიებმა ტაშის დაკვრა დაიწვეს ზე თან ლექსის თქმას მოჰყვნენ,—ბეჟან ზე მანიჟანისი.

ურიებმა მინამ ბეჟანიანი არ დაასრულეს, მინამ სსსლის რმალი თავსედ ზურ დადებული თამამობდა.

ესე კი ცახლდათ უფალო მკითხველო ჩუშნი მგზაჟრობა.

კოსტანტინე ბერშენოვი.

(თავისგნითვე ნაანბობი.)

როდესაც გაველი ქუჩაში, ვიოვიქრე მენახს ის გა-
სათხოვარი ქალი გიუხელი, რომელმაცა თავის მამას
ველი ჰკრბ ზ სიუჟდილს გადამარჩინა. როდესაც მივე-
ლი იმათ სასლთან მე ჩავისედე ბანითგან ზ დავინახე
მრთელი სასლობა ზ იქვე იჯდა უნცროსი მმა იმათი,
რომელნიცა დავუჭერი; მაგრამ გასათხოვარი ქალი კი არა
სჩანდა. ლაპარაკი იქაც სემსედა ჰქონდათ, რომელნიცა
ანობდნენ: თუ რომ ვიცოდეთ ის ავაჩაკი ასანა, სა-
დაც იმალებათ, კამენდატს ეასახებს გამოვთხოვდით ზ
დავიჭერდითო. იმ დროს შემოვიდა ქალი გიუხელი ზ
ის რომ დაინახეს, გასუდნენ, მამამ კი დაუფირო გა-
ჯავრებით ზ უბძანა გარეთ გასულა. ამ ჯავრობის დროს
შემოვიდა ის მევესარა ზ ბაქია ემაწვილი კაცი, რომე-
ლიც მიქადოდა სიუჟდილსა ზ რომელიცა კაცებთან
საკირის წინ ცეცხლთან თბებოდა; იმან რასაკვრველია,
მაშინათვე უანბო რომ, იმ სოფელში მნახს, უნდოდა
დავეჭირე, მაგრამ მითომ მე გამოვეწარე, აქაც სიცრუეს
ზ ბაქიობას მოჰყვა. მე მინდოდა ამ დროს ჩავსული-
ყავი ოთახში სადაც ეს ლაპარაკი ჰქონდათ ზ ერთი
კარგათ შემოვცხენა, მაგრამ ახალს მსუბს მოვერიდე ზ
ამასთანავე რა მინდოდა იმ ღამეს ეველს ანბავი შემე-
ტეო, ფეს წენარა ჩამოვიანარე ზ ეხოში ერთს ჩარდა-
ხში დავიმალე. მე მინდოდა მენახს სალანარაკოთ ქალი

გოუსელი, ზე დაუწეე ლოდინი, მინამ სახლში ეველანი დაიძინებდნენ. ბევრს ხანს აღარ გაუვლია, ოთახში ცეცხლი გააქრეს, მაგრამ იმ ოთახში, სადაცა გოუსელი იდგა თავისის დით, კიდევ სინათლე იყო; მე მიველი იმათ ზატარა ფანჯარასთან შესახედათ, შემეტეო რასა ლაზარაკობდნენ. როდესაც მიღს აზირებდნენ, ზატარა და სთხოვდა თავის უფროს დას გოუსელს, ეთქუა ზღა-ზარი რამე; ისიც მოუვება, თუ როგორ დამეცნენ გსახედ ორნი დიდრონი ვაჟკაცები, თოფით ზ სანჯლებით; როგორც მოვერიე ორივეს, ხანჯლით დავსტერი, გავანე იმოდენა ხალსი შეუზოვრად ზ გავიქეცი. იმასთან მეოფმა დედაკაცმა სთქუა: „იცე რა გოუსელ, ის ასანა აქ არის ამ ჩუჭნს სოფელში ზ მამაშენს უნდა კამანდატს უახსახები გამოსთხოვოს დაიჭირონ ეგება როგორმე, რომ წარბეინონ ქალაქში.“ გოუსელმა ტირილი დაიწყო ზ თქუა: “თუ რომ ვნახავდი მე ასლა იმას, თუნდა მოვეკალი არ მოვმოვრდებოდი; ასლა ჩემი აქ დგომა აღარ შეიძლება, მამაცა ზ ნათესავებიც სულ მლანობამენ, მცემენ, თითონაც არ იციან რისთვის. თითქოს ქალის ბრალი იუოსო, ვინც უეგარდეს ზ ვინც არა!...

რა დავუფიქრდი ცოტათი ზ ვნახე რომ ის ქალი, რომ გამოფხენილიყავი დაიღუპებოდა, ფეხწუნარა გადაველი ესოს ღობეზედ ზ წაველი ბიძა ჩემ ნაცვალთანა. როდესაც დილა ადრინან თვალები გავახილე, ვნახე რომ წინ მიდგა გოუსელი; იმან დაიწყო ტირილი ზ უკან დაიწია, მე ძრიელ შემეცოდა ზ ვვითხე: რაზედა სტი-

რე გიუხელ? რა წამოვდექი ბ ახლოს მიველი, დაუ-
წვე ნუგეშის მიცემა. ამაზედ მითხრა იმან: ახლა ჩემი
შინ დადგობა აღარ შეიძლებაო, იმ დღითგან, როდესაც
მამა ჩემს კელი ვკარი ბ შენ გადაგარჩინე, პრიელ შე-
მიბულა, ყოველ დღე მწვევლიან, მაგინებენ ბ მესხებე-
ბიანო. ახლა ასე ვარჩიე, შენთან წამოვედი ბ როგო-
რც შენი ნება იეოს, ისე შემიანსუო; თუნდა შენი მო-
ასლე ვიქნები, ოღონდა კი იმ წვეულებს მომაშორეო...“
მართალს ანობ გიუხელ? ვკითხე იმას, ახლა რომ შენ
ჩემთან შეგინასო, ორნივენი სანჯლით ერთად უნდა და-
ვისოცნეთ, ამისათვის რომ მეტი გსა არ არის, რად-
განაც ის შენი მონათესავეები ბევრნი არიან ბ მე ერთი
გაცი ვარ. ნუ სტირი გიუხელ; ბევრნი სარობენ ბ სი-
ამოვნებენ ახლა, იქნება შენც უკეთესი დრო დაგიდგეს.

ამ დროს შემოვიდა ბიძა ჩემი ბ მკითხა, მსათ ვი-
ვაგი თუ არა ქალაქში წასასვლელათ. ეს რომ შეიტყო
გიუხელიმ, ჩაუარდა ბიძა ჩემს ფეხებში ბ სთხოვდა, არ
გავეცი მე მთავრობასთან ბ თუ მიმცემდა სამართალს,
ისიც თან მაინც წაგვეყვანა. ბიძა ჩემი ეუბნებოდა, რომ
ჩეტნც მალე დავბრუნდებით ბ საქმე კარგად გათავდე-
ბაო; მაგრამ; იმან მაინც სალინაზედ მოიკეცა ბ დაი-
წეო კიდევ ტირილი; ჩეტნ კი გავემგზავრენით ქალა-
ქისაკენ. —

როდესაც ჩეტნ სუდში მიველით, გიუხელის მამა
ბ ორნი დაწრილების ნათესავნი იქ დაგვისვდნენ, — ისი-
ნი მისულიუვნენ გამოსაცხადებლად, რომ მე სოფელში

დავიარებოდი ქუჩრდულად ჭ სთხოვდნენ ეანახებს, რომ ეგები დავეჭირეთ. ჩეჭნ რომ სუდში შეველით, ჭ ერთ-მანეთი ვნახეთ, ჩუმათ მიველით ჭ აქეთ იქით კედლის კუთხეში დავდექით. იქიდგან ჩუმად ისინი მტრულის თვალებით მიბღვერიდნენ. როდესაც სუდიები შემოვიდნენ, მე მძიმედ თავი დაუკარი ჭ დავდექი, იმ მოლოდინით რომ რა იქნებოდა, კამენდატმა უბძანა წავეითხნათ ჩემოვს ჩვენება მახედ, თუ საიდან, რა მიხვსით ჭ რის-თვს მოგვევიდა ჩსუბი. ბოლოს, როცა ჩვენების კითხვა გათავდა, მომიბრუნდა მე ჭ მკითხა. ასე არის თუ არაო? მე მოვანსენე, სწორეთ აგრე განლაგეთ მეტიქი. მეგრე მითხრა; სთქვი, რა საბუთი გაქქს თავის განსამართლებელიო? მე მიუგე: ბძანებელო ბატონო, მე რა უნდა მოგახსენოთ, განასამართლეთ ისე რაც წამიკითხეთ; მოწმებს სრულებით სიმაართლით უხვენებიათ; ორნი კაცნი, დღისით, შუა დღის გულსედ, დამეცნენ გზაზედ, ჩემოვს რომ მოვდიოდი, ეოვლის უმიხვსოთ ჭ მესწოლეს თოფი, მანამ კელი არ მიხლია ჩემის ხანჯლისათვს ჭ რომ ვნახე ტევიამ ზუსუნით მხარს გვერდით გამიარა, მაშინათვე ვიშიშვლე ხანჯალი, ჩემის თავის დასაცვაჲდ; მინამდისინ ხანჯალი ქარქაშში მქონდა. სუდმა გამამართლა ჭ არაფერში არ გამამტეუნა; რა ჩემნი მოწინააღმდეგენი გამოიყვანა დამნაშავეთ, გამოუცხადათ იმათ: თქეჭნ თუთანა ეოფილხართ დამნაშავენი, ღჷთისა ჭ სვინიდიის წინაშე ჭ სასტიკად გიბძანებთ, სისხლის ზღვა არ გაბედოთო. ამ დროს ერ-

თმა სუდიამ სთქუა, არ შეიძლება სრულებით მიუტოვოთ, ქუჩყანა სხვა ფრივ ილაპარაკებს ზე ცოტა მსუბუქი სასჯელი მაინც დაუწესოთო, რომ შემდგომში აღარ გაბედოს ამისთანა საქმეო. ამის აზრის მიცემით გადაწყვიტეს, ზე დამატურსადეს იქამდისინ, მინამ დაჭრილები მორჩებოდნენ; სოლო რაც შეესება ბიბა ჩემს ასანას, ის განათავისუფლეს, მე გამგზავნეს ციხეში, სადაცა სამი თვე ვიჯექი, ამისათვის რომ ჩემგან დაჭრილები, ჩემი მტრები, ჭრილობასეოდ მარილს იურიდნენ, ეგება გვიან მოვრჩეთ, რომ ასანა დაჭერილი იქოსო. თუ რომ ბიბა ჩემს ასანას ეს იმათი ზღუტობა კამანდატისთვის არ ეცნობებინა, იქნება ერთი წელიწადიც ვმჯდარიყავი იმ ციხეში. ბოლოს, ციხითგან მომითხოვეს, უუბის ქალაქში კამენდატთან, სადაცა რომელნიც დაუჭერი ზე მორჩნენ დაბარებულნი იყვნენ. როდესაც კამანდატთან შეგვიყვანეს, იმან გვიბმანა იქავე, იმის წინ შევირცელებულიყავით; მე მიველი იმათთან, გაუწოდე გელი ზე უთხარი: მანატივეთ მე ძმებო, თუ რამ შემიცოდავს ზე ნუღარ მოიგონებთ იმ დანაშაულს, როგორც არც მე ვიგონებ ზე გადავიწყეთ, მაგრამ იმათ ზურგი შემომაქციეს. მაშინ კამენდატმა ფესები დაუბრახუნა, გაუწერა ზე მრისხანებით უბმანა: განა თქუწნ უმგზავსნო, თქუწნ თუთონა სტეუით ზე თქუწნსავე დანაშაულს არ მიუტევეთო. ერის ემაწვილს, დღისით, ორნი მსყენი დაცემიხართ, გელი გამოუღია ამას, რომელმაცა სასჯელი კიდევ მიიღო, — სხვა რაღა გინდათ? მერე დაუმატა,

თუ ვინმე თქუწნგანი ამას ეელს ახლებს, ძრიელს სა-
სტიკს სასჯელს მიეცემაო. ეს რომ ბძანა ორნივენი
გარეთ გამოირეკა, მე კი მიბოძა თავისუფლების ქაღა-
ლდი. —

ამის შემდგომს, მრთელი ერთი წელიწადი ვცხოვ-
რებდი ჩემს სახლში თავისუფლად, დავიწეე სახლ-კარის
მოვლა ღ მინდოდა შემერთო ცოლად გიუსელი, რად-
განც იმას მე უყვარდი, მაგრამ ღარიბი ვიყავი ღ არ
შემეძლო მიმეცა ეალიძა. (*) ამას გარდა, იმისი მამა
ჩემზედ ისე გაბოროტებული იყო რომ, ის მე ქალს
არას გზით არ მამცემდა; უფრო ამით დავრწმუნდი რომ
ის ქალი გაისტუმრა ერთს თავის ნათესავთან შორს
სოფელში, ჩემს მოსარიდებლად.

1831 წელს, ჩუწნი მთის სალსში საშინელი ში-
შიშლობა ჩამოეარდა, რადგანც მოუსავალი წელიწადი
იყო. ჩუწნ ცოტა ჰური გექონდა, მაგრამ რაცა მქონდა,
ისიც ავიღე ღ ვასესსე იმათ, ვინცა ჩუწნს სოფე-
ლში ღარიბები ივენენ: ჩუწნც დაგვადგა დაჭირება, რიგი
ახლა ჩუწნზედ მოდგა. რაც ჰური გავასესსე, ვინ რას
მოგეცემდა რომ ღარიბები ივენენ ჩუწნზედ მეტად; არ
ვიცოდით რა გვექნა. ეს შიშიშლობა იყო სამს წელი-

(*) იქაური ჩვეულება არის, ვინც ცოლს ირთავს,
ჯერ ჰირველად უნდა გაუგზავნოს თავის საცოლოს,
ძროხა, ხარი, ცხენი ღ ფული; ვინც რა შეძლებისა
არის, იმდენი. ამას ჰქვიან ეალიძა.

წადს; ბევრი კაცი დაიკარგა, ბევრი კაცი მოეჭდა, რადგანც კუჭს ავსებდნენ ბალახით, სის ქერქით და ამ გვარ მავნებელ რაღაცებით. ჩუწნ ვიყავით სასლში ცხრა სულნი; ბიძა ჩემი ასანა, იმისი ცოლი, სამნი მათნი შვილები, მე, ჩემი ორი და და ერთიც მძა. შიმშილმა უკანასკნელ ალავს მიგვაღწია; რომ გაჭირდა საქმე, წამოვაგლე კელი თოფსა, რომელიცა მამიჩემისაგან დამჩნოდდა და რომელიცა დაფასებული იყო ოც და სუთ ოქროთ და მიველი პირ და პირ გიუხელის მამასთან, ჯერ პირველად ამისათვის, რომ ის ეველასუდ მდიდარი იყო, და მეორედ ამისათვის, რომ ვიფიქრე, თავის მტერს (როგორც ისა ფიქრობდა, თორემ მე იმისი მტრობა სრულებით ფიქრშიაც არა მქონია) რომ მნასავდა ფეხებ-ქვეშ ჩავარდნილს და მოხოვნელს, გამიციტსავდა. როდესაც მიველი იმასთანა, ვსთხოვე დიდის ვედრებით რამდენიმე ფუთი ჰური ესესხებინა, ან მოეყიდნა და გირაოში ჰქონოდა მამა ჩემის თოფი. ჰური იმას ბევრი ჰქონდა, მაგრამა მაღავდა და ჩუმათა ჰყიდდა, იმან მითხრა, მეორეს დღეს მივსულიყავი; მეორე დღეს რომ მიველი, მითხრა სვალ მოდიო; სვალ რომ მივადექი, მითხრა კიდევ სვალ მოდიო, ამაობაში მრთელი ორი კვირა გელსუდ მისვია. ამ დროს განმავლობაში, ჩემნი ძმანი მძა და დები შიმშილით ტიროდნენ, ითხოვდნენ საჭმელს და მიძცემი არაუინ იყო. ბოლოს ველარ მოვითმინე ეს საშინელება და უკანასკნელად მივადექი ისევ იმ გიუხელას მამას, ბებერს კაცსა, ბევრი ვსთხოვე,

ვახუშტი, ვევედრე, მაგრამ ასლა აღარც თუ ის მითხრა, სვალ მოდიო და გადაწვევით უარი მითხრა.—რიღასთვს მატარე ეს ორი კვირა და ასე უწეალოდ დამტანჯე მეოქი; უთხარი მე შეწუხებულმა; იქნება იფიქრე, აგრე თათბირით, შიმშილით დასოცილიყვნენ ჩემი სახლობა?.. იქიდან გამოველი მწარედ დაღონებული და მივედი ბიბა ჩემ ნაცვალთან. ისინი ისხდნენ ღარბ ვასამაშედ; იმათ მიმიღეს დიდის ალერსით და მიმიწვიეს მეც სუფრასედ; მაგრამ მწუხარებისაგან კბილები შეკრული მქონდა, დაჯვჯეკი იმათთან, მაგრამ ჩუმათ ვიყავი. წელი არ მამდევდა მეოქვა რამე, ამისათვის რომ განწირულს მდგომარეობაში ვიყავით მრთელი სასლობა, ერთის სიტყვით შიმშილით უნდა მომკვდარიყავით; ვისაც ჰური ეშოვნა ერთი ლუკმა, ეველა ძალაუდა ან არავინა მთხოვოს, ან არავინ წამართოსო. ასე ჩუმათ ჩაფიქრებული რომ ვიჯექი, მერე ისევ ავდექი და გამოველი; ჩუმა ბიბის ქალმა გამომაცვილა ესოს კარამდინ, რომელსაცა უთხარი: ეგრე როგორ დაივიწყე შენი მამა და დები, ეს სამი დღე არის შიმშილისაგან გულ შეწუხებულები ჰქრიან, მიწასა ლოდნიან მეოქი. ის შეტრიალდა, მაშინათვე ორი სურჯინის თვალი ფქვილი გამოძირბენინა, იმაში იქნებოდა ორი ფუთი; ერთი ეს მითხრა; არავის უთხრა, თუძცა მამა ჩემი გულ-კეთილი არის რომ შეიტყოს, არ გამიჯავრდებაო; და მსწრაფლ ელვასავით შინ შევარდა.

წამოვიკიდე ზურგზედ ეს სურჯინი და სირბილით

შინ მოვედი, შეველი ვნახე, რომ უნცროსი და გულ-
შეწუებული გადაშლარტულიყო; მძა მისულიყო და კე-
დელზედ ფერ წასული მიუუდებელიყო, რომელსაცა ზი-
რითგან ქაფი მოსდიოდა. რა გავადვიძე უფროსი და,
რომელიცა აგრეთვე ფეხზედ ძლივსა დგებოდა, ავანთე
ცეცხლი, ჩუქნ მანძინათვე გავაკეთეთ ხავიწი ცარიელის
წელთ, უერბოთ; ეველას ძალათი ვაულანე და ზატარა
გული მოუბრუნდათ. ზატარა ხანს უკან მრთელი ჩემი
ოჯახობა გაძდა; ამით რომ მოვრჩი, ახლა ეს ხავიწი
შეუტანე ბიძა ჩემს ასანასა და იმის შვილებს, რომელ-
ნიცა იქავე ერთს ესოში ჩუქნთან იდგა, ახლა იმათ
მოუბრუნე სული, რა დავადვიძე.

მეორეს დილით, ავდექი თუ არა, გავწიე და დაუ-
რე ვინც შემძლებელი გლესნი იყვნენ, რომ შემდგომში
კიდევ არ გაგვჭირვებოდა, ეველას ამას ვუბნებოდი:
„მე ვიცე რომ ახლა თქუქნთჱს სამძიმო არის და ღმე-
რთმა მოგვაუღინა ეს შეჭირვება, მრთელს ჩუქნს მხა-
რეს, მაგრამ თქუქნ მამღარნი ხართ, ჩემი მძა, დები და
ნათესავები შიმშილით იხოცებიან; ბიძა ჩემი აგერ კი-
დეც დასიოდა უჭმელობით, მომეცით სესხათ ზური; თუ
არ მენდობით, სარგებელში მამუშავეთ, ან არა და, აი
გირაოთ მამის ჩემის თოფი. ერთმა კაცმა, რომ შერ-
ცხვა ნახევარ ფუთი ხორბალი მამცა გირაოთ, სხვებმა
კი ეველამ უარი მითხრეს. ავდექი და დაღონებული შინ
მოველი, ვიცოდი რომ სამი ოთხის დღის შემდგომს
უარესი დღე დავადგებოდა, — ცხრა სულს ერთი და ორი

უუთი რას გვიზამდა, როდემდის გაგეუბოდა. შინ რომ მივედი, უთხარი ჩემ სახლობას, ახლა სხვაგან მივაღ, ერთს გვირას ვერ დაუბრუნდება და ამ ჰურს ძრიელ სიფრთხილითა სჭამდეთ მინამ დაუბრუნდებოდეთ მეოქი. — ავიღე თოფი, გამოველ გარეთ და გავსწიე. — გაწიე საცრცუნელად, მეტი გზა არ იყო, მინამ შიმშილობა გადაწეულობდა, უნდა მდიდრები შეცარცვა, და ამით გამოშეკვება, როგორც ჩემი სახლობა, ისე ღარიბი და ღატაკი ხალხი; ეს კი დავდე კანონად, არავინ მამეკლა, ამისათვის რომ საქურდავთ რომ მივდიოდი, სულის წასაწეშენდათ კი არ მივდიოდი, — მივდიოდი ჩემი რიგების შიმშილით სიკუდილისგან გამოსასწავლად.

(ზოგი შემდგომში იქნება.)

1871 წელსა :

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუკუხველად თუ გაკუხ-
ვნით, 8 მანეთი.

რედაქცია იმყოფება კუკიას სიღმედ, მირსოევის
შენობაში, მარტირუხიანის სტამბაში. ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დააკლდეს ზე თავის დროსდ არ
მიერთოს, უმოწილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე
აწნობოს ამ ადრესით:

„ცისკრის“ რედაქტორს ი. კერესელიძეს, ტფილისში.

Дозволено Цепзурою 1871 г. 15 Июня.

